

(0/45)

PERIÒDICH QUINZENAL, ARTISTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any XI

Barcelona, 30 de Novembre de 1890

Núm. 249

PREUS DE SUSCRIPCIÓ				Fundador: Carlos Sanpons y Carbó			PREUS DE SUSCRIPCIÓ, PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE		DIRECTOR			ANY	SEMESTRE	
Espanya	15 pessetas	8 pessetas	4 50 pessetas	FRANCESCH MATHEU			Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	
Països de l'Unió Postal	20	11		Administració: Gran Vía, 220.—Teléfono 130			Filipinas, Mègich y Riu de la Plata.	3 pesos forts	
Números solts, 7 pesseta. — Anuncis, á preus convencionals							Los únichs encarregats de rebre'ls anuncis estrangers son los		
Se publica'ls dias 15 y últim de cada mes							Srs. Saavedra germans, Taitbout, 55, Paris		

SUMARI

TEXT.—Crònica general, per Enrich Laporta.—Nostres grabats.—Don Narcís Carbó y Aloy.—La curació de la tuberculosi, per Robert Koch.—La Boja (fragment del drama), per Angel Guimerà.—La Nova Era (continuació), novela, per Antoni Careta y Vidal.—Recort del passat (poesia), per Mossen Joseph Bonafont.—A Banyolas, per L. Garcia del Real.—Pera la historia de la industria llanera catalana, per J. Soler y Palet.—Cinc dies á través de las Alberes, lo Rosselló y la Cerdanya (continuació), per Jaume Almera y Artur Bofill.—Lo carradó ampurdanès (poesia), per Ramón Masifern.—Revista de teatres, per X.—Llibres rebuts.

GRABATS —Don Narcís Carbó y Aloy, per Tomás Pijolliu.—L'Il·lustratíssim Sr. D. Pere Verdaguier, nou bisbe d'Aulon, per Badia.—Zaragoza: Pati d'una antiga casa de la noblesa.—Si son pare la veu . . ., quadro de K. Plahuer.—Convalescencia.—Devoció, dibuix de Joan Llimona.—Cerdanya: Entrada d'una mina de lignito á Estavar; la Iglesia d'Estavar; Puigcerdá desde la carretera de Sellagosa; Paisatge ideal de la Cerdanya durant lo periodo mioceno superior; Dinotherium; Mastodont; Lliúria y la carretera neutral; dibuxos per J. Subietas-Lleopard.—Lo creuer «Infanta Maria Teresa».

CRÓNICA GENERAL

La Junta central del Cens se pot ben alabar d'aver posat en grave compromís al Govern del senyor Cánovas; de com aquest se'n exirà, no's pot assegurar res per ara, si bé sembla que no ha de mancarli algun recurs pera traures la pedregada del demunt y fer la seva de la mellor manera que Deu li longa á entendre. La Junta, ja preveient la conducta que'l Govern pot seguir pera atendre á sa propia conservació, aménassa mitx encubertament ab protestes generals que baix la forma de manifestacions públiques arriben á fer sentir la veu del cos electoral clamant contra les arbitrietats del Poder. De tot axò no n'hi haurá més que lo que Deu voldrá; perque es bastant dubtós l'entussiasme del poble espanyol, després de tant veure com la legalitat electoral no té gayre cosa que agrahir als governs de tots colors que d'uns quants anys ensá dirigenx los negocis públichs.

Mentres tant, com en altres èpoques consemblants, se bellugan per tot arreu los que aspiran al honor d'ésser designats pera pares de la pàtria ò de la provincia, y es probable que les vinents elec-

DON NARCÍS CARBÓ Y ALOY, PER TOMÁS PIJOLIU.

† lo dia 4 d'aquest mes.

cions tingan un xich més d'interés que moltes altres de les passades. Axò no vol dir que s'haja de confiar en que'ls districtes tindran mellors representants que abans; perquè la cosa està ja tan malmesa, que se necessitaria un remey molt fort pera curar lo mal que de molt temps va rossegant les entranyes de la política espanyola.

Més interés que les notícies electorals tenen pera la gent docta les investigacions que'l cèlebre doctor Koch ha anat fent sobre la curabilitat de la tísis; les més noves experiències del famós metje berlinès fan confiar que donarán grans resultats sos importants estudis referents als medis de combatre tan terrible malaltia; cada paraula del doctor Koch sobre la qüestió fa remoure'l món científich y desperta'l més viu interés, comentantse les afirmacions y analisantse'l fets ab aquell afany que pertoca als devots de la ciencia quan se tracta de la solució d'un trascèndental problema.

La naturalesa d'aquesta Revista y la incompetencia nostra en la materia, fan que no puga tenir cabuda aquí tot lo bò que relatiu al tractament de la tuberculosi umple les planes de publicacions especials desde que s'han conegut alguns resultats dels experiments practicats pe'l gran microbiòlech alemany.

Una nova Associació regionalista, ab lo nom de «Foment Regional», s'ha estrenat á Sant Martí de Provensals, obrint dignament los treballs ab que's proposa ajudar al triomf de la bona causa'l núcleo assombrós d'obrers, que son los que gayre bé exclusivament componen lo nou Centre; en aquesta sessió digué'l discurs d'obertura don Joseph Mallofré, exposant la rahó del regionalisme, é hi llegí'l de comiat, també notable, lo senyor don Lluís Coll; abans, lo secretari de la Associació, don Marcell Badia, havia fet correctament la historia dels treballs realitzats pera constituirla. Finida la solemnitat inaugural, s'obsequiá als convidats ab un dinar, á les darreríes del qual brindaren los senyors Molins, president del «Foment»; Martínez, de la premsa local; Badia; Iglesias, del «Foment Andreuhench»; Vives; Rivera, de la «Lliga de Catalunya»; Moragas, del «Centre Escolar Catalanista»; Flos, de la «Catalanista d'Excursions científicas»; Fuster, de *Lo Somatent*, de Reus; Folguera, de *La Renaixensa* y de *Lo Catalanista*, de Sabadell, y Serra y Sulé, de *L'Arch de Sant Martí*.

Ab la vinguda del hivern, que s'ha instalat definitivament entre nosaltres, han comensat á donar senyes de vida los Centres més importants d'aquesta capital. Apuntem per ordre cronològich los que fins ara han celebrat sa sessió inaugural y que més d'aprop nos tocan.

En la Academia de Dret llegí la corresponent Memoria'l secretari sortint senyor Soldevila, y, presa possessió per la Junta directiva electa, son president, don Secundí Coderch, doná lectura á un discurs sobre'l tema *El Consejo de familia en el Código civil español*; aquest treball, galanament escrit, estudia la citada institució jurídica estrangera, trasplantada á Espanya per lo nou còdich castellá, y fa ressaltar los dolentíssims fruyts que ha de produhirhi, especialment pera nosaltres, si's fes extensiva á la nostra pátria.

Al casal de la benemèrita «Lliga de Catalunya» s'hi aplegá en la vetlla del dissabte, 22 del corrent, selecta concurrència pera presenciar la festa inaugural del present curs. Primerament, don Manuel Folguera, secretari sortint, va fer la ressenya dels

treballs realitzats per la «Lliga» durant l'any passat, classificantlos, segons llur objecte, en actes pera l'esbargiment dels socis, desenrotlló de la vida en relació, foment dels interessos materials y actes polítichs y de propaganda; y termená sa Memoria ab un piados recort al malaguanyat jurisconsult en Joseph M.ª Borrell, soci que havia estat de la «Lliga». Desseguit llegí'l discurs inaugural lo vis-president senyor Valls y Vicens (don Joseph M.^a), per malaltia del president, que ho es ara'l distingit advocat senyor Romaní y Puigdengolas; aquest document del senyor Valls es oportú y entusiasta, y fou de bó aplaudit. Per últim, remerciá als assistents, en nom de la Directiva, l' senyor Hita Morros, en una brillant peroració que, com les demés, va ésser justa y unánimement acullida ab satisfacció pe'l nombros auditori.

La «Associació Catalanista d'Excursions científicas» ha recordat bellament lo 14.e aniversari de sa fundació, ab una vetllada á honor d'en Ramon Muntaner, l'escriptor immortal, considerantlo com á excursionista. Després de ben dites y oportunes paraules del senyor Ubach, president de la Associació, fou descoberta una lápida en la que hi havia grabat lo nom del cronista, y á seguiment lo soci senyor Casades llegí una notabilíssima monografia d'en Muntaner, seguint á aquest *almogáver del pensamiento* en sos viatjes per Catalunya ab sos reyalms peninsulars, Sicilia y les illes immediates y la Rumania, esmentant particularment dintre d'aquesta les excursions á Grecia y al Assia menor; aquest magnífich estudi es obra del jove catedràtich de Literatura doctor Rubió y Lluch, y acredita un cop més sa ben triada y vastíssima erudició. Acabada la lectura d'aquest treball, que complavé moltíssim á la concurrència, se'n doná de poesíes dels senyors Ubach, Flos y Tintorer, y despedí als presents lo senyor Carreras y Candi, secretari de la «Catalanista».

Y per fi d'inauguracions parlem de la del «Centre Escolar Catalanista», que s'haurá ja fet á l' hora de sortir á llum aquest número; los parlaments presidencial y de gracies han estat confiats respectivament als senyors Prat, president de la Comissió executiva, y Moragas, que ho es de la secció de Dret y Filosofia y Lletres; y al secretari senyor Orovio la Memoria relatora dels treballs del darrer curs passat.

L'únich llibre escrit en catalá de que debem donar compte es l'almanach ilustrat del popular setmanari *La Esquilla de la Torratxa*, en que hi han colaborat los més coneguts escriptors y dibuxants.

També cal consignar la aparició de dues obres en castellá: una Memoria històrich-descriptiva de les aygues medicinals del *Baleari de Tortosa*, y un estudi d'etimologies gregues titulat *Poesia fósil*, degut al senyor Balari y Jovany, docte catedràtich d'aquesta Universitat Literaria.

NECROLOGIA. — Aquesta mesada s'ha significat tristament ab les nombroses pèrdues de persones distingides, que'ns cal apuntar, allargant bé massa aquesta secció de la crònica, que un voldria veure sempre ben curta. Lo diplomátich catalá don Enrich Vallés, fill de Vilafranca, morí á Xile, essenthi representant d'Espanya; ses despulles foren dutes á son poble nadiu pera guardarles en un preubat sepulcre que s'está axecant en l'interior de l'esglesia.

Don Narcís Carbó y d'Aloy, antich y reputat catedràtich d'aquesta Escola de Medicina, membre de varies Societats científiques, nacionals y extrangeres; havia estat president de la Academia de Ciencias naturals y Arts, del Institut Mèdich, de la Econòmica d'Amichs del País y del Ateneo, y era au-

tor de notables obres de Medicina; ha mort á seixanta quatre anys.

Don Francisco de P. Gatell, ilustrat professor; advocat y llicenciat en Filosofia y Lletres, havia dirigit importants establiments d'ensenyansa y era actualment president honorari del Colegi de Professors de Catalunya, qui's disposa á honrar sa bona memoria ab una solemne sessió necrològica; també desempenyava la Secretaria de la Junta provincial de Beneficencia, y pertanyia á varies distingides Associacions.

Lo distingit pintor valenciá don Anton Cortina, catedràtich á la Escola de Belles Arts d'aquella capital, morí sobtadament á Madrid, ahont aná pera obtenir la cátedra de Pintura.

De fora d'aquí han mort: lo P. Mateos Gago, conegut publicista; lo doctor don Joseph Montero Ríos, catedràtich de Medicina á la Universitat Central; l'ex-ministre senyor Pavía y Pavía, vis-almirall y del Consell Suprem de Guerra y Marina.

Lo popular aeronauta M. Godard [ha mort de desgracia en una de ses ascensions, á Brusseles; axí com ha rendit l'ànima al Senyor M. Louis-Charles Couturier, abat de Sant Pere de Solesmes y Superior general, desd'ara fa uns quinz' anys, de la Congregació benedictina á Fransa.

Ab la mort de Guillem III d'Holanda, soberá al mateix temps de Luxemburg, queda rompuda la unió purament accidental d'aquests dos Estats dels Païssos Baixos en la persona d'un mateix monarca; la filla del difunt, Guillermina, será reyna d'Holanda, ab la regencia de sa mare durant la menor etat; mes al Luxemburg, ahont s'observa la lley sálica, ocuparà'l trono'l duch Adolf de Nassau, que havia estat ja regent del Gran-Ducat durant un període de la malaltia de Guillem III.

ENRICH LAPORTA.

NOSTRES GRABATS

D. Narcís Carbó y Aloy.

Véjas l'article que publiquem en altre lloch d'aquest número.

Ilm. Sr. D. Pere Verdaguier.

Lo dia nou d'aquest mes se celebrá en nostra Catedral la consagració episcopal del doctor don Pere Verdaguier, qual retrato publiquem, nombrat pera governar una diòcesis vastíssima á l'Amèrica del Nort, hont ha exercit per espay de trenta anys son ministeri sacerdotal.

Lo Vicariat apostòlich de Brownsville, situat en l'Estat de Tejas, tocant á Mèjich, no té iglesias, ni recursos, ni ministres, de tal manera, que sols conta pera'l desempenyo del misteri sacerdotal ab onze sacerdots de la Congregació de Maria y vuyt seglars qu'han de cuydar uns 60.000 catòlics escampats en vilas y llogarets en una extensió major que la del nostre Principat.

Se compren qu'en aquestas circumstancias ha de ser molt gran la fè y la abnegació del bisbe Verdaguier al emprendre la tasca que se li confia, y en qual realisació li desitjem tota la fortuna de que es merexedor per sos talents y son desinterés.

Zaragoza: Pati d'una casa de la noblesa.

Es una bona mostra de las antigas construccions aragonesas, y es notable per son bon estat de conservació en aquest país hont tants fragments arquitectònichs se perden per descuyt unas vegadas, y sempre gayrebé per ignorancia.

¡Si son pare la veyá....!

L'avia, que no pot veure la neta sense pensar en lo fill mort, ha donat assunto al autor d'aquest quadro per pintar la tristesa de la vella al contemplar la nena com va fentse gran y bonica y xamosa. ¡Si son pare la veyá....!

Convalecencia.

Un'altra criatura dona motiu á un altre quadro: la noyeta que, sùrt d'una forta malaltia tornant l'alegría á la

casa. Sembla que l'han recobrada, y tothom está per ella y no pensa sinó ab ella, portantli cada hu qu'arriba joguinas y festas; es una escena que tothom l'ha vista á casa seva.

Devoció.

Aquesta figura, dibuxada per en Joan Llimona, representa una de las noyas menestralas de la nostra terra, en actitud de resar després de tancar son devocionari que be-sa; es una figura plena de sentiment y dibuxada ab una gran seguretat y fermesa de llapis.

Cerdanya.

Aquests set gabats tenen sa explicació en l'escrit dels senyors Almera y Bofill, que venim publicant fa uns quants números, ilustrat ab varias vistas de poblacions y territoris catalans.

Lo creuher «Infanta María Teresa».

Es lo més gran dels que s'han construït á Espanya y ha sigut empresa confiada á la casa Palmers, Shipberldin y Yron. Nosaltres, que no veyem en aquest creuher sinó un producte de la industria nacional espanyola (prescindint de la part més ó menos grossa que hi tingan los materials ó accessoris estrangers), nos felicitem de que pugan realitzar-se á casa empreses d'aquesta importancia.

DON NARCÍS CARBÓ Y ALOY

Lo día 4 d'aquest mes passá á mellor vida'l reputat metge, que tot Barcelona conexia, qual nom serveig d'epígrafe á aquestes ratllas. Es una pèrdua verdadera, que de tot cor deplorem; al dar nostre pèsam á la atribulada familia, hem de repetir en elogi del difunt lo que'n deyam molts anys enrera en aquestes matexas planas.

«Va naxer en aquesta ciutat lo día 19 de janer del any 1826. Quan fou gran, á indicació de son pare, qu'era un renomnat general, emprengué la carrera de las armas, pera distingirse molt prompte y ferse lloch per son esperit, que li valgué'l grau de subintend, otorgat en lo mateix camp de batalla; mes Carbó tenia altrás aspiracions: comprenent que darrera d'aquella vida n'hi havia un altra que conduhia al conexement de las grans veritats, determiná abandonar las armas, pera llensarse ab tota l'ánima als estudis inherents á las Facultats de Medicina, Filosofia y Letras y Ciencias, tan naturals com filològicas.

«En 1851 sofrí una forta malaltia, que'l va obligar á cambiar son domicili á Mataró, ahont exercint la professió's guanyá la confiança de tothom pe'ls bons èxits obtinguts, y després, quan lo cólera morbo s'hi declará epidèmic, se'l vejé á tot'hora devant de sas víctimas, y ajudant á morir á sa primera esposa. Amant de procurar fonts de conexement pera difundir la instrucció entre la classe treballadora, fundá un ateneu destinat al dit objecte, essentne nombrat president.

«En 1855, en virtut d'oposició, fou nombrat substitut permanent de las cátedras de Física y Química mèdicas, y de Toxicología y Medicina legal, càrrech que desempeñá fins á l'any 1858, en que ocupá la càtedra d'Higiene pública y privada fins al 1864, en qual fetxa, presentantse á oposicions de la Terapèutica, Materia mèdica y Art de receptor, fou nombrat catedràtic de dita assignatura de la Universitat de Barcelona.

«En 1856 entrá per oposicions en las Real Academia de Medicina y Cirugía y de Ciencias naturals, d'aquesta capital, essent de l'última elegit president en 1866, època en que ocupá'l mateix lloch en l'Institut mèdich.

«En 1869 sigué nombrat vocal de la Junta de la Casa de Maternitat y Expòsits, renunciant al any per sas molts ocupacions.

«Quan la febra groga invadí á Barcelona, fou nombrat vocal de la Junta provincial de Sanitat; no cal

anomenar los serveys que prestá en aquella calamitosa època, puig tot quant diríam seria poch; basta saber que, instruit pe'l Govern l'expedient pera la creu de Beneficencia de segona classe, li fou concedida en premi de sos innumerables serveys en bé de la humanitat. Incansable pe'l treball, s'entregava en las pocas horas sobreras ó escatimadas al son, á estudis d'alta trascendencia, analisant las ayguas é infusoris, fent notables investigacions micrográficas de la sanch y'l fetje dels cadáveres víctimas del tifus icterodes, estudis que pe'l món científich revestexen gran importancia y que van servir de base al treball que la Real Academia de Medicina y Cirugía publicá referent á aquella epidemia.

«Desde 1872 á 1874 fou president de la Societat Económica Barcelonesa dels Amichs del País, prenent part en la serie de llisons que va donar dita Societat; en 1877 doná unas conferencias públicas en l'Ateneu Barcelonès, tractant dels medis profiláctichs de la tísis pulmonar y de la febre tifóidea, temas que desenrotllá d'una manera magistral; un any després lo nombraren president; igual distinció va merèixer de l'Academia Médico-Farmacèutica en 1877. Son alt criteri en tan diverses qüestions, li ha valgut ademés lo ser membre correspon-sal de las Academias Mèdicas de Cádiz, Valencia y Zaragoza; de la Societat Francesa d' Higiene; de la Antropológica Espanyola y d'Historia natural; de la Associació d'Artistes, de Coimbra; del Círcol Científich, de Angra; d'Heroisme, en Portugal; de la Societat Botánica, de Barcelona, y soci honorari del Colegi de Farmacèutichs de la matexa, essent nombrat varias vegadas censor pera oposicions á cátedras de diverses assignaturas; per últim, desitjós lo Govern de premiar son mèrit, l'honorá Comendador de Carles III.

«Parlan molt ventatjosament del doctor Carbó los treballs literaris fets ab motiu de las inauguracions del curs acadèmic de 1873 y de la Real Academia de Medicina y Cirugía en 1874, axís com lo discurs de la seva recepció de catedràtic; emperó, allá hont demostra palpablement l'alt grau de sa ilustració es en lo que modestament intitula *Programa de Terapèutica, Farmacologia y Arte de recetar*, opúscol que conté condensats tots los conexements de l'assignatura.

«Com á catedràtic, en la persona del doctor Carbó no s'hi veu l'home infatuat y satisfet de la posició que ocupa, ni en la seva manera de dir s'hi notan maneres estudiadas que puguin afectar certa originalitat, adoptant un estil nebulós; lo doctor Carbó infiltra los conexements de l'assignatura de una manera tal, que l'alumne no s'adona de las dificultats ab que hage pogut ensopegar, trobantse possehit de sos conexements mercè á la clara y metòdica exposició de las ideas, ditas ab un estil senzill que no está en cap manera desprovist de bon gust y elegancia, qualitats peculiars de dit professor; mes lo lloch ahont se l'ha de veure es al costat del malalt; tal es son ull clínic, que bé's pot dir, si se'ns permet la frase, que á sa primera mirada autopsia al malalt, penetrant los íntims secrets de las lesions de la complicada máquina del cos humá; y per últim, si verdaderament s'hagués de demostrar que á més de possehir los necessaris conexements de l'art de curar se necessita pera ser bon metge tindre una intuició particular que fá que de primer cop casi inconscientment s'endevini'l procés patològich de que's tracta, trobaríam molt prompte la demostració complerta ab lo metge doctor Carbó.»

LA CURACIÓ DE LA TUBERCULOSIS (1)

OBSERVACIONS PRELIMINARS

En lo treball que llegí davant del Congrés Mèdich Internacional, mencionava un agent que, in-

(1) Traduhim del *Deutsche Medicinische Wochenschrift*, aquest céle-

troduhit en lo cos d'animals tuberculosos, los curava, é introduhit en lo cos de animals sans, los hi conferia immunitat pera la tuberculosi. Donar á conèixer las investigacions que seguint lo mateix camí he fet en la especie humana, constituheix l'objecte d'aquesta comunicació. M'havia proposat no publicar res respecte del asunto fins á tant que jo hagués arribat al fi que perseguia y perseguexo encara, y sobre tot no volia dir cap paraula abans d'haver aquirit suficient experiència en la aplicació del remey y en la producció del mateix en gran escala. Però, no obstant las precaucions de que he procurat rodejarme, son tantas las noticias que han arribat al públich, y algunas tan exageradas ó erròneas, que ja'm crech en lo deber d'intervenir, declarant la veritat del fet en l'aspecte mateix en que's troba. Clar es que en aquestas circumstancias la meva declaració será curta y dexará molts punts en suspens.

Tots los treballs s'han portat y s'están portant á cap baix ma direcció per los doctors Liebbertz y Pfulh. Hem tractat malalts en la policlínica de Brieger, en la casa de salut de Levy, en los serveys que Frantzel y Kohlez tenen en la Charité, y en la clí-nica de Berghann. A tots aquestos senyors donó mas expressivas gracias.

NATURALESA Y CARÁCTERS FÍSICHS DEL MEDICAMENT

Res diré sobre l'origen y preparació del medicament que empleo, perquè mas investigacions no han terminat encara; reservo aquest punt pera una comunicació ulterior. No obstant, he revelat ja á varis metjes la manera de prepararlo, entre altres al doctor Katsch, director del hospital de Hamburg.—Se tracta d'un líquit morenet y transparent que no's descompon ab facilitat. S'usa barrejat ab aygua destilada, y aquestas solucions sí que tenen tendencia á descompondres: crexen en ellas ràpidament numerosas bacterias, que las enterbolen y fan inaptes pera l'objecte á que's destinan. Pera prevenir semblant efecte, es necessari esterilisar ditas solucions per medi de la escalfor, conservantlas en pots tapats ab cotó, ó, lo que es més efíca y senzill, adicionantlas ab una solució al mitx per cent de fenol.

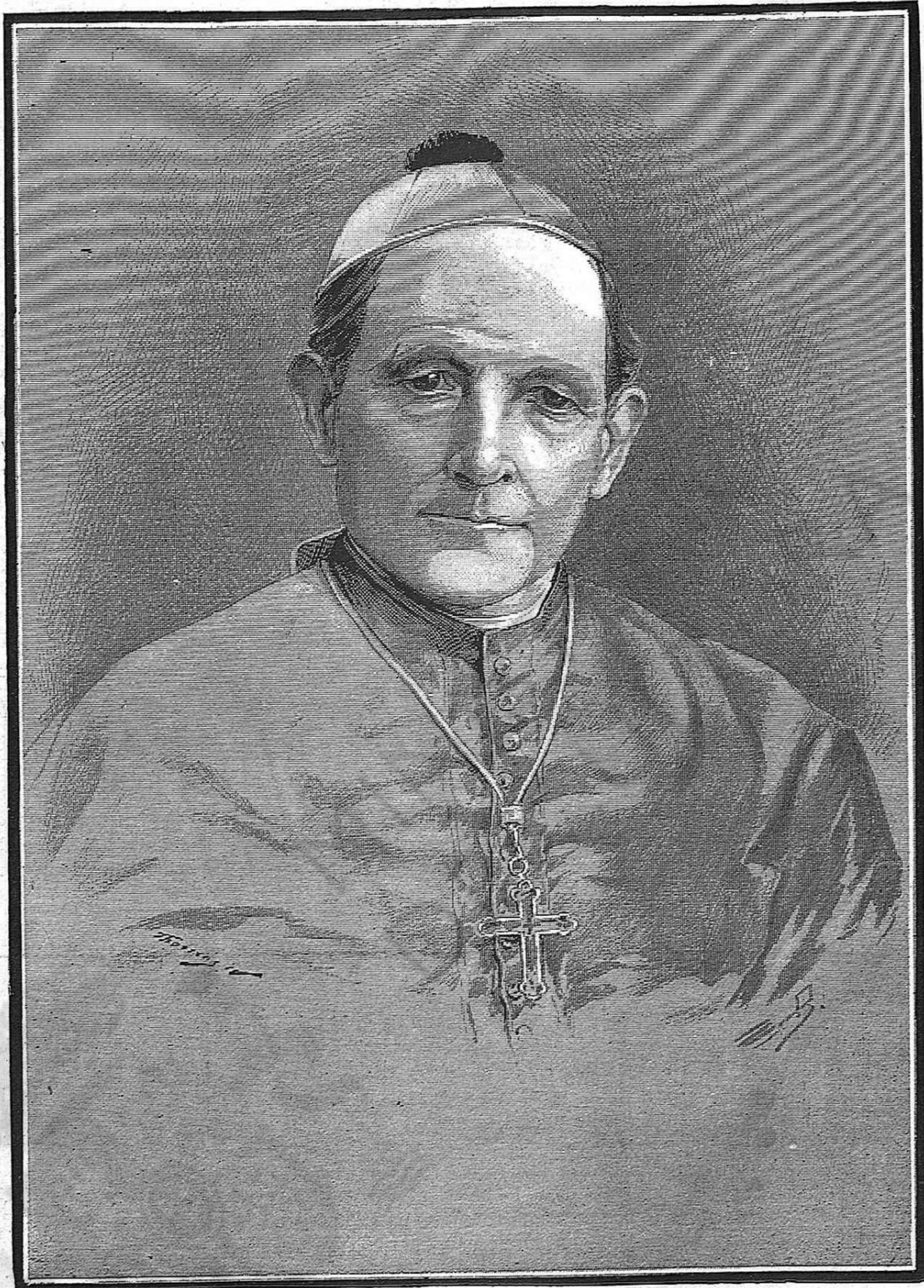
MANERA D'EMPLEAR LO MEDICAMENT

Com la solució mencionada pert forsa y virtut per la acció repetida del calor y per son contacte prolongat ab lo fenol, faig ús de solucions preparadas en lo moment de practicar la injecció. Begut lo medicament per las vías digestivas, no produheix efecte de cap género; per axó l'administro en injeccions hipodèrmicas, valentme de la xeringueta que he recomenat pera treballs de bacteriología, xeringueta sens èmbol y que, per tant, se pot mantenir assèptica, gracias al alcohol absolut. En més de mil injeccions que porto practicadas ab aquesta xeringueta assèptica, no he vist desenrotllarse jamay cap absces. La pell del darrera entre las duas paletillas y la pell de la regió lumbar, son los llochs que ara elegexo—després de molts probas—pera practicar las injeccions, porque donan escassa ó cap reacció local y perque son poch sensibles.

EFECTES DE LA INJECCIÓ EN L'INDIVÍDUO SÁ

Desde'l comensament de nostres experiments veyem que'l cos humá reaccionava al contacte de nostre remey de molt distinta manera que'ls cunillets d'Indias, animals que tant nos han servit pera l'estudi de la tuberculosi—una proba més d'aquella lley que'ns veda acceptar com concluyent (y sense proba directa) pera l'organisme humá aquell que

bre article del famós metje berlinés Doctor Koch, quals revelacions han sigut esperadas ab ànsia en tot lo món civilisat, y seran sens dubte, de gran trascendencia pera la extirpació de malalties fins ara incurables. Creyem que será llegit ab gust. (N. DE LA R.)

L'IL·M. SR. D. PERE VERDAGUER, NOU BISBE D'AULON, PER BADÍA.

sols es positiu pera l'organisme d'una especie animal. L'home es molt més sensible que'l cunillet de las Indias á la acció del medicament que m'ocupa.

Un animal d'aquestos en estat sa soporta, sense alterar-se en lo més mínim, la injecció de *dos* centimetres cúbichs del medicament, mentres que basta la fracció de 0'25 cc. pera provocar en un home robust intens efecte. Una 1/15000 part del pes del cos no origina acció apreciable en un cunillet d'Indias, mentres que la mateixa fracció proporcional obra poderosament en l'home. He reparat en la meua má'ls fenòmens á que dona lloch la injecció de 0'25 cc. del líquit. Son los següents: A las tres ó quatre horas de practicada en mon bras, sentí dolor á las camas, cansanci, tendència á estossegar y dificultat en la respiració, que aumenta rápidamente. Una hora després m'acometeren violentas esgarri-fansas, que's prolongaren llarch rato; me sobrevin-gueren á la vegada vòmits, y la temperatura de mon cos s'elevá á 30°6.

Dotze horas més tart disminuhiren tots aquestos

síntomas: descendí la temperatura, que l'endemá era normal; però la sensació de cansanci y dolor en los membres persistí per espay d'alguns días, durant los quals se mantingué vermell y dolorós lo lloch de la injecció. Lo menor efecte possible en un home sa s'obté ab la dosis de 1'01 cc., equivalent á un centímetre cúbich de la solució al centèssim. A aquesta dosis la reacció's manifestá únicament per lleugers dolors en los membres y cansansi tranzito-ri; alguns cassos suffiren lleugera febre de 38°. En-cara que la mateixa dosis proporcional del medica-ment engendra efectes molt distints en los animals, en comparació ab l'home, es, no obstant, molt similar son resultat baix aquestos punts de vista, lo principal dels quals se mostra indubtablement en la acció específica que exerceix sobre'ls processos tu-berculosos.

ACCIÓ ESPECÍFICA SOBRE'LS PROCESSOS TUBERCULOSOS

No descriuré aquí aquesta acció respecte als ani-

mals en que he practicat mos experiments, y'm concretaré á exposar la relativa á la tuberculosis humana. L'organisme humá en estat de salut no reacciona ó reacciona molt poch quant se practica una injecció que no passi de 0'01 cc. La mateixa regla prevaleix, com ho demostran múltiples y va-riats experiments, en l'organisme humá malalt de malalties *no tuberculosas*. Y, no obstant, lo resultat varia molt tractantse de tuberculosos, de qualsevol índole que sían; la mateixa injecció de 0'01 provoca en ells una reacció local y general intensa. (Als noys de dos á cinch anys administro'l remey á la dosis de 1'001 cc., y obtinch una reacció enèrgica, encara que no perillosa.)

Aquesta s'inicia ab esgarri-fansas seguidas de febre, que arriba á 39°, y de vegadas á 40° y 41°. La febre va acompanyada de dolor en los membres, tos, fatiga excessiva y, freqüentment, mareig y vòmits. En varis cassos hem vist aparèxer un lleuger tint icterich y més rara vegada un exantema sem-blant al xarrampió en lo coll y pit. L'atach comen-

sa generalment quatre o cinch horas després de la injecció y's sosté dotze o quinze. En algun cas se retarda, y allavors es menos intens. Los pacients s'alarman poch al sufrir aquexas sensacions, que una vegada desaparegudas, proporcionan á son cos y á son esperit una millora casi sempre notable. La reacció local s'observa bé en los cassos de tuberculosis externa, per exemple en los cassos de lupus: s'aprecian en ells cambis notabilíssims que demostren per manera sorprenent y terminant l'acció específica antituberculosa del remey. Pocas horas després de la injecció practicada en la esquena, axò es, en un punt llunyá del lloch afecte, los nòduls luposos se posan rosats y turgescents fins abans de manifestarse la esgarrifansa inicial.

Durant l'estat febril, progressa la tumefacció y alcanza tan alt grau, que, prenent aquí y allá coloració morena, s' necrotisa ab extraordinaria rapidés. Després que la febre desapareix, disminuhexen també las punxadas del textit malalt, y acaba per borrar-se als dos o tres días. Los nòduls de lupus se cubren finalment ab una crosta que, al ferse seca y despèndres, dexa darrera d'ella una llaga neta y pulida. Generalment se necessitan varias injeccions pera lograr aquest resultat. Però d'axò'n tractaré després. Dech esmentar, com punt d'especial importancia, que las alteracions descrites se mantenen exactament dins de la çona atacada per lo lupus. Fins los nòduls més petits y amagats sufren las alteracions esmentadas y's convertexen en lesió visible, mentres que'l textit sá permaneceix indiferent é inmutable. La observació d'aquests fenòmens es tan instructiva y convincent que, á tots los que vulguin ensajar lo meu mètode, ls hi recomano comensin per un cas de lupus.

REACCIÓ LOCAL Y GENERAL

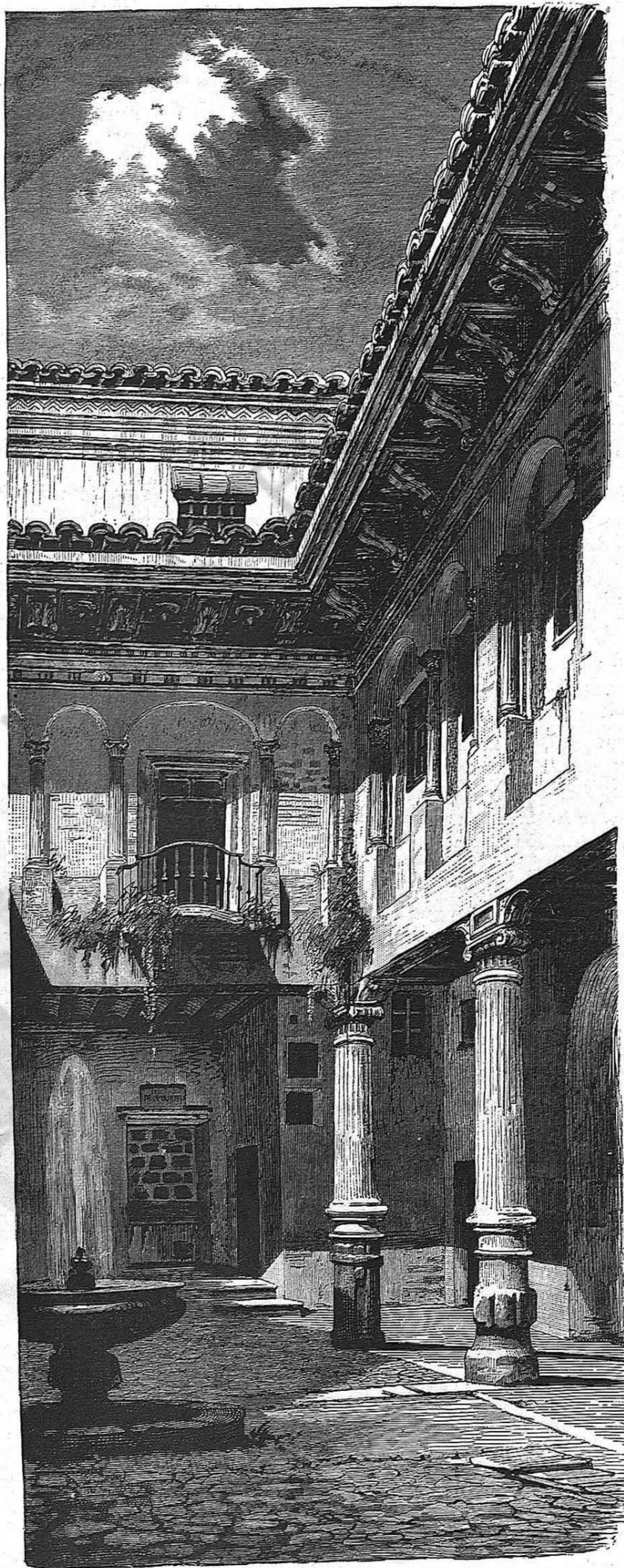
L'acció específica del medicament en lo lupus, encara que més perceptible al tòch y á la vista, es menos expressiva, menos ruidosa que la mateixa acció en la tuberculosis glandular, articular, òsea, etcètera. En aquests cassos s'observa tumefacció en la part, vermelló superficial é hiperestesia. En la tuberculosis profunda é intensa no hi há reacció local aparent, á no ser que's consideri com tal l'aument de tos y d'expectoració que sobrevé després de las primeras injeccions en los individus qual aparato respiratori porta l'estigma de la tisis. Allavors predomina la reacció general; però com la lesió es idèntica, estem autorisats á suposar que en la intimitat dels òrgans profons se realisan los mateixos fenòmens que en la trama dels textits externs.

VALOR DIAGNÓSTICH DEL MÉTODO

Los síntomas abans descritos se presentaren sense excepció en tots los cassos de tuberculosis després d'administrar per vía hipodèrmica o'or cc. del medicament; puch asseverar, segons axò, que ma solució constituhirá, d'aquí en endavant, un medi, un recurs diagnòstich indispensable. Ab sa ajuda obtindrè la llum que'ns falta en los cassos dubtosos, sabrè positivament si patexen o'no tuberculosis aquells individus en quins ni l'exámen físich, ni l'exámen bacteri-histològich, resolguin lo problema o' ilustringin la noció de la malaltía. Sufriments glandulars, tuberculosis latent del armassó òseo, afecçions indefinidas de la pell o' de la llengua, etc., etc., no oferirán ja dubtes á nostre diagnòstich; es més: empleant lo mateix medi, podrè cerciorarnos, o' bé de que la curació es real y efectiva, o' bé de que nían encara en l'organisme gèrmens infectants d'ahont haguessen sortit noves localisacions, com parts de nous incendis de tènues espurnas que dispersa'l vent.

ROBERT KOCH.

(Seguirá)

ZARAGOZA. PATI DE UNA ANTIGA CASA DE LA NOBLESA

LA BOJA.—ACTE SEGON

ESCENA VII

JOANA

Cá: m'ha enganyat. Mirèuse quinas bromas!
(Esforsantse per estar alegre.)
 Mes axò ha d'acabar, que'm moriria.
 Vès si no'm moriria! Fòra, fòra!
 Y á trescar com abans, y á vèurem negres
 cara y brassos; y á riure y sempre á riure.
 Vès qui més bé en lo món: jo no tinch pares,
(Se va entristinhi y acaba per plorar.)
 ni fills: ni sols un gos que'm fassi festas!
 ¿Qui la pot estimar á una perduda!...
 Ara'm vol lo Damiá, l' Nofre y ls altres
 per.... que tant se me'n dona; y ells un día
 me llensarán, igual, igual que llensan
 á la nit de la festa'l brot d'aufabrega.
*(Torna á caure sentada plorant. Pausa. De cop se
 axeca rebatent per terra'l cistell, del que saltan al-
 guns objectes.)*
 Eh! Malviatje'l món! Té, vès com ploro.
(Fent la indiferenta.)
 Ni sé si riure ó enfadarme. Semblo
 una beneyta. Cá: si hi há vegadas
 que'm crech axí....

(Senyantse'l front.)

A fè, á fè. Y ara diguèume

per què tinch de plorar?...
*(Riu per forsa y ab lo revés de la mà s'axuga las
 llàgrimas.)*

Tonta, ximpleta!...

Fins no sé que'm diria. Eh! m' faig ràbia;
 jo.... y aquell indiot, la mala cosa,
 que no sé què vé á fer per las montanyas.
 Que se'n vagi al dimoni. Mirèu: vèurel
(Al pensament.)

y aquí quedàsem vá ser hù. Si'm giro,
 me penso que ha de ser al meu darrera
 guaytantme, l'esperver! Ah!

(Joana's gira espantada.)

Hi há vegadas

que fins sembla que'm crida aquell mal home.
 Perque ho es: que si nó, vès si'm diria....
 si soch ó si no soch.... Ni de la cova
 m'haguera tret, tirantme, l' poca-latxa,
 la porta per la cara. Y retornèulo.
*(Recullint los objectes escampats y tornantlos al cis-
 tell. Vá rapidament cap á la entrada de la mina.)*

Si hi há vegadas que.... Anèm á la mina.

ESCENA VIII

JOANA, DAMIÁ *(vé de la mina.)*

DAMIÁ

Espérat, Joana.

JOANA

No potser. Tinch pressa.

DAMIÁ

Més ne tinch jo, y aquí!

JOANA

Què vols?

DAMIÁ

Parlarte.

JOANA

Ja ho estás fent. Acaba.

DAMIÁ

la cara? Què t'he fet?

JOANA

A mí?

DAMIÁ

Nó, cóntaho.

Si t'he agraviat, esplicat; mes no'm fassis
aquest posat.

JOANA

No't tinch malicia, crèume.

No m'has fet res: sols vuy cambiar de vida.
No vuy ser més una perduda. Déxam.....

DAMIÁ

Oh, nó.

JOANA

Déxam passar.

DAMIÁ

No vuy, Joana.

Te tindrè un altre cop com te tenia,
 esclava, ho sents? esclava. Ma barraca
 sent la teva, de día, á totes horas
 subjecta á mon desitj; y aquí, defesa
(Lligantla ab sos brassos.)

de tothom y de tot com dintre d'ársos!
 Y si de grat no'm vols, meva, á la forsa,
 meva ho serás! Sinó que Deu me mati!

JOANA *(desprenentse de las mans d'ell.)*

Me fás mal! Que tens urpas?

DAMIÁ *(enternintse frèstegament.)*

Joana, míra.

No hi há remey per mí si ara no tornas,
 perque viure sens tu no puch. Me sento
 que'm falta tot quan tu no hi ets, me falta
 l'ayre, la llum, la vida! Y, vols saberho?
 Jo, l' de mal cor, l'esquerp, el que't pegava,
 que per mos pares no he plorat ni gota,
 com á serp en ma cova m'arrossego
 respirant l'alè teu que te'l dexares;
 y com aquí, té, mira: ploro, ploro,
 perque t'estimo. No ho he sabut fins ara!

JOANA

Damiá, què fás? Serènat. Si no sembla
que sigas tu!

DAMIÁ

Malehida sia l'hora

que'm posaren al món! Què vols que fassi
 perque tornis ab mí? Què vols? Esplicat.
 Que no has sentit que't vuy, què ets meva, meva?!

JOANA

Tot ha acabat per sempre. No m'aturis.

DAMIÁ

Nó!

JOANA

Primer morta.

DAMIÁ

Nó! Primer la mina

se m'obri als peus! Una mateixa cosa
 tu y jo hem sigut y ho som; qu'es per la vida.

JOANA

Ja nó.

DAMIÁ

¿Còm nó! Hi há un altre que governa

(Treyentse'l ganivet y obrintlo.)
 entre'ls dos. Té: aquí está; l' conexas? míral.
 Ab aquest ganivet tu y jo cent voltas
 lo pá hem llescat, y cruix lo pá que talla.....

JOANA

Què vols dir?

DAMIÁ

Què vuy dir? Que si aquest vespre

no vens á ma barraca, allá hont te trobi
 te'l clavaré en lo cor. Y avuy te juro
 que aquest te trobará.

(Lo tanca.)

No'n passis ansia.

JOANA

Damiá!

DAMIÁ

Y ja ho sabs: tíra pe'l cap que vulgas.
(Damiá torna á la mina.)

ANGEL GUIMERÁ.

LA NOVA ERA

(Continuació.)

XIX.—MALAS VOLENSAS.

Des d'aquell día en avant, lo Ponet va seguir los
 estudis d'una manera decorosa y sens que sa mare
 haguès de fer cap sacrifici, gracias á la generositat
 del Enrich y la Concepció.

Com ja hem vist, lo nostre militar deixá la car-
 rera, tant per complaure á sa esposa com per satis-
 fer son propi desig de viure en la santa pau de la
 familia, vida que ell tant havia anyorat y que's fa
 tant amable ab una esposa ben volguda y tenint al-
 gun fill que corone ab las flors de sa ignocencia
 l'unió dels dos. Si per semblant motiu deixá la car-
 rera que tan avansada tenia, no era regular que
 prenguès novament l'ofici quan bastavan á tot las
 riquesas de sa noble esposa; aixís es que doná gra-
 ciosament á son padrí la fábrika, ab tot lo que hi
 havia de materials y feyna feta, pera mostrarli son
 agrahiment y á fi de que poguès rescabalar-se de lo
 que havia atrassat durant la guerra. Al mateix temps,
 la Rosò s'era promés ab un jove molt apte pèl ofici,
 y'l vell tirava aquests càlculs: «Quan ells se casen,
 jo'm retiro definitivament, y'ls deixo arreglats; que
 treballen mentres son joves.»

Al cap d'un any, poch més ó menys, morí dona
 Gertrudis, y, als pochos días, la Concepció infantava
 un altra noya que va rebre'l nom d'Esperansa. Pas-
 sats lo trasbals y las inquietuts propias de semblants
 cassos, l'Enrich, que á son temps cumplí l'última vo-
 luntat de son amich y company d'armas, feu cele-
 brar també sufragi per ell, com ho havia fet pèls so-
 gres; y trobantse deslligat de obligacions y penas,
 va entregarse del tot á la vida de familia.

Los amichs havían desaparegut d'aquella casa
 d'ensá que son antich amo va fer lliga ab lo govern
 usurpador: los pochos parents que la Concepció ten-
 nia, la miravan de rehuil per haverse casat ab un
 menestral, y, tant ab ell com ab ella, no més s'hi
 tractavan de cerimonia; perçó es que la vida que
 duyan los esposos no era de societat sinó purament
 doméstica, puig tot lo mohiment de la casa's redu-
 hía al de sos habitants y á freqüents visitas del
 pare Arcángel y la familia del senyor Francesch.
 L'Enrich, donchs, se trobava afortunat després de
 tants infortunis, compartint lo temps entre'ls llibres,
 lo dibuix y'ls goigs de la familia. Mòlt sovint anava
 á la fábrika, puig lluny de donarse vergonya d'ha-
 ver sigut veler, ho tenia á molta honra y li agradava
 veure las feynas qu'eixian de nou y coneixe prácti-
 cament una máquina á la Jacquard que havia ad-
 quirít lo seu padrí.

Los esposos, ni's recordavan de cap dels Villa-
 blanca: la guerra entorpi las relacions d'ells ab don
 Joan; lo casament va produhir disgust als d'allá
 contra'ls d'aquí; y, després l'Enrich y la Concepció
 no pensaren may en escriurels, fóra de quan va es-
 ser precís pera notificals la mort del senyor de Pi-
 guillem y, després, la de dona Gertrudis. L'any 17

saberen que'l cosí Ramon, pretendent de la noble pubilla, era á Barcelona, cansat de viure á Madrid, y en un cercle de relacions estret, havia deixat la guarda reyal per entrar al estat major, y aquí servia com á edecan del general Castaños.

De bell principi, creyan qu'ell los faria saber la seva arribada ó que aniria á véurels; més no va ser aixís. Seguí per ells desconegut, y sols un día, ensopegantse á passar lo general pèl carrer, notaren per detrás dels vidres que un dels militars que li anavan darrera fent corre'l cavall á tota brida, guaytava molt fixament la casa y sobre tot al balcó; y aquell home que alguns cops ella havia vist per aquells endrets en trajo de paysá, tindria com uns quarant'anys, era magre de cara, roig de cabells y en tot exacte al retrato de son cosí. ¿Peró qué'ls importava als cónjuges un parent més ó menys y encara desconegut? Ells dos sols s'haurían bastat, á no haverlos concedit Deu las duas filletes qu'eran l'encís d'un y d'altre, y, ademès, los acompanyava la tía Agustina, per la que tots quatre eran las ninas de sos ulls; fóra d'aquí, ja hem dit que lo cercle de sasafeccions particulars no s'extenia més que al bon religiós que va casarlos y á la familia del senyor Francesch.

Aixís continuavan á últims del any actual, quan un día mentres ell pintava á l'aygada un gerro de flors ab un papalló voletejant, entrá'l criat á dirli que á la porta'l demanava un senyor. Deixant los pinzells, l'Enrich hi anava, y's trobá ab un comissari de policia que li va dir:

—¿Es vosté'l senyor de la casa?

—Per servirlo,—contestá l'Enrich.

—De part del excel·lentíssim senyor capitá general, ha de venir pres ab nosaltres.—

Y al dir açó, feya un signe á dos homes qu'eran á l'escala, y entraren immediatament.

—¡Pres jo!—feu lo jove ab sorpresa.—Vostés s'equivocan, no pot ser.

—No crech errarme. ¿Quin'es la seva gracia?

—Enrich Dalmau y Casagemas.

—Donchs, veja si l'ordre porta'l mateix nom,—proposá l'comissari mostrant lo paper.

—En efecte,—assegurava'l desgraciat.—¿Peró de qué se m'acusa?

—Lo meu marit es ignocent de tot quan vullan acusarlo,—saltá la Concepció eixint ab la fesomia alterada.—Díganho á sa excel·lencia, diganho á tot lo món.

—Peró ¿l'acusació quina es? ¿en quin delictes funda?—tornava ell.

—No es cosa meva, açó,—responia'l comissari;—mes jo creurè que's tracta d'ideas polítiques.

—S'enganyan del tot.

—S'enganyan,—afegí l'esposa;—y sinó infórmen ab qualsevol persona coneguda, registren la casa.

—Aixó es lo que tinch ordre de fer també,—manifestá'l funcionari.—

Y, com per compliment, ajudat dels dos homes que duya, en un instant ho escorcollá tot.

—¿Veuen?—observá la senyora molt trastornada, però confiant en la ignocencia de son marit.—Aquí está la proba, y, si es necessari, se dará qualsevol garantia.

—Tan se val, jo no puch apartarme de las ordres que tinch,—va replicar l'home.

Llágrimas, prechs y ofertes de la dessolada muller, tot va esser inútil: son marit haguè de seguir á n'aquells homes que li permeteren anar en cotxe; y quan en Pere'l va tindre guarnit, lo pres abressá á sa esposa, demaná á sa tía qu'en aquells moments no hi era y, besant molts cops á sas fillas, entrá dins del carruatge ab sos guardadors.

—No plores,—encomaná á la seva cara meytat,—me protegeix ma ignocencia, y dins de poch tornaré.—

Lo cotxe se'n va dur á n'ell, y allí restaren ab ella lo temor, lo desesperament, la soletat y las llágrimas.

Pera que's comprega l'importancia del fet, cal explicar la marxa de l'época en breus mots.

Fetas las paus ab los francesos, lo rey torná á son país y á son trono. Las Corts que havían governat Espanya durant lo cautiveri, varen resoldre que abans de tot lo monarca debía jurar la Constitució promulgada á Cádiz; mes ell, volent conservarse absolut, y aconsellat per alguns de sos generals, al prompte, feu lo possible per esquivar l'exigencia, y acabá per negarshi resoltament. A conseqüencia d'açó, Espanya va perdre aquella forsa que havia mantingut sa independencia y tant contribuí á la cayguda de Napoleón; fins los nostres avis, oblidantse del passat de la terra, en lloch de ser catalans, foren *liberals* ó *servils*; aixís va inaugurar-se una munió de guerras civils y persecucions polítiques, aixís s'afermavan las basés del unitarisme que dins de Castella volia encloure á tots los demés reyalms de la monarquia, y aixís va comensar la decadencia d'Espanya.

A l'época que'ns trobam de la nostra narració governavan los reyalistas, anomenats *servils* pèl partit contrari. Mesos enrera, lo general Lacy havia sigut fusellat y alguns de sos partidaris moriren á la forca.

Al Enrich, com á n'ells, se'l acusava de liberal.

ANONI CARETTA Y VIDAL.

(Seguirá)

RECORT DEL PASSAT

A MONSIEUR R., OFFICIER DE MARINE, AU TONKIN

¡Ara y sempre!

Cada día, á trench d'alba, y ab nova alegria, oh Canigó, jo vinch en tu me descansar; y pensatiu, mon ull escorcolla y espia ton blanch front que somia tas cosas del temps vell y ton perdut parlar.

¡Oh! ¡Còm ets aspre y trist! Las llágrimas lletosas que rajan en ton sé, es pas, es pas lo sol que las fá degotar: tas costums tan hermosas y tas gestas famosas no son més: ¡y'l que't fá plorar es axò soll!

Com vulgars forasters tos fills se caragiran contra'l passat, y tu, ferm en ton sitial, veus, veus exos ingrats que de reull te miran y tot arreu se firan d'usatges estrangers y't trauhen á venal.

* *

Ahir, en tals pensars mentres m'entretzenava vejent lo qu'has estat y ¡ay! lo que t'han fet, mentre á tos amarchs plors los meus plors barrejava, sobre'l camí passava, cantant, en balb francès, un ayrós minyonet.

«En la falda d'ex Vell, me cridava ell, ab mofa, ¿què fas, amich, què fas? »Tas glòrias payrals, ni un grá de garrofa »per mi no valen pas!

»Tos Usos y Costums de la Edat Mitjana »¿què son avuy, què son? »¡Voldrías tu que la bandera catalana »la seguigués lo món!

»Olvida son parlar; sa roja barretina »fesne befa y malbé; »alaba'l temps present y, ab gratitut, vína »cantar son va-y-vé.»

* *

Mes jo, més trist que may de ta honra perduda, oh lo meu Canigó, reclinat en ton pit, restava estabornit, inert, alacaycudá; exa veu malvolguda

¡oh! ¡que'm doná vergonya y dolor y neguit!

* *

Al mitx del temporal, com lo seu cant salvatge alsa l'aucell del bosch, aixís jo alsaré mon cant d'amor, de fè y d'etern homenatge, y á n'aqueix llenguatge, febrós, lo cor en dol, mes sans rancor, diré:

«Puix de la Novedat t'estremeix y t'enllassa »lo baf enlluhernador, »vés, segueix ton estrella: ets de la borda rassa »qu'aborreix lo meu cor.

»Vés: l'Història per tu, fill de la decadencia, »es un llibre tancat; »jo'm restaré assí, guardant com rica herencia »lo recort del passat.»

ENDRESSA

Duas patrias tenim que, igualment, adores: la Fransa, l' Rosselló.

Versos m'has demanat: de la què més anyores, amich, tu que potser lluny d'ella ara te mores, ¡vetaqui lo ressò!

JOSEPH BONAFONT, Pbre.

Torra-de-Batèra, agost de 1890.

A BANYOLAS

(NOTAS D'UN VIATJER)

Despedida dels gironins.—Es bonica.—Coralitat d'amichs.—Projecte d'excursió.—La llegenda del estany.—Las barcarolas de Marimont.—Porqueras.—La font sulfurosa.—La plata en or.—Fábricas de filats de cotó y de paper de fumar *Ribot y Torras y Morgat*.—La riquesa del aygua.—Los alls.—Géneros de llana y de cánem de Dalmau.—Doberias.—La doberia d'en Pujol.—Visita á la fábrica de xacolata de *Antoni Torrent y fill*.—Los frares com á autoritats en xacolata.

Al despedirme (per ara) de Gerona, he de dedicar una expressió d'agrahiment á mon amich y paísá don Joan Batista Palacio, que es com fill adoptiu de la immortal ciutat, ahont resideix ja fa molts anys, benvolgut per tots los que conexen sas nobles qualitats, y que'm serví molt en ma tasca de escriptor viatjer, per sas nombrosas y bonas relacions; á nostre estimat amich y colaborador don Joaquím Botet y Sisó; á don Francisco de Paula Franquesa, qual nom es ben conegut á dintre y fora de Catalunya, y á quina ilustració dech datos molt importants del país, y especialment de la qüestió surera, de interés vitalíssim en la part més rica de la provincia; á nostres reputats companys en la prempsa senyors Ruiz, Gil y Romo y Gassó, directors, respectivament, de *La Lucha*, *La Nueva Lucha* y lo *Diario de Gerona*, per sas atencions, y á quants d'una manera ó altra contribuïren á fer més fácils nostres treballs y més agradable nostra estada en la immortal ciutat.

Per regla general hi há bonas carreteras y altrás vías de comunicació en la provincia de Gerona (al menos en la gran part que ressegüem), si s'exceptúan trossos com, per exemple, l'endemniat camí que va de Sant Feliu de Guixols á Palamós, del que me'n ocuparé un altre día. Los cotxes que's prenen en lo carrer de Ciutadans pera fer lo hermós trajecte comprès entre la capital y Banyolas, son recomanables al viatjer. Me tocá per company de viatge lo conegut propietari é industrial de Banyolas don Ramon Massaguer, que hi anava ab sa familia, y ab la agradable conversa's feu curt lo camí, ja bonich per ell sol y pintoresch per los pobles que s'oviran á cada banda, y sobre tot per la constant perspectiva de las blavosas ratllas de las montanyas y vessants verdencas.

¡Bé mereix la vila de Banyolas sa renomada de bonica!

* *

Després d'atravesar una plassa que sembla un torin, ja estavam prenent cafè ab lo digne alcalde

SI SON PARE LA VEYA....!, QUADRO DE H. PLAHNER.

CONVALESCENCIA

DEVOCIÓ, DIBUIX DE JOAN LLIMONA.

de la població don Francisco Dalmau; lo popular jutge municipal senyor Marimont, á qui anavam especialment recomanats, y un estimat company de Lletres, don Pau Rodríguez y Caixá, qual nom no haurán oblidat los que conexen las bonas publicacions periòdicas, y que's distingeix com á poeta fàcil y prosista intencionat.

Tot seguit quedá trassat lo plan d'excursió que'ns convenia: passeig per l'estany, visita á Porqueras, als vestigis del cataclisme que d'un modo tan inborrable transformá aquesta terra; veure tot seguit las industrias de importancia y la font d'aygua sulfurosa.

¿Qui no ha sentit parlar á Catalunya del estany de Banyolas, y sentit contar la llegenda de que té punts més insondables que'l Gran Océa? Se dona com á certa la aparició del estany després d'aquell trastorn geològich, de que encara'n donan fè las amples esquerdas y barreja dels terrenos més primitius ab altres de formació molt posterior. En Marimont, que es l'home més á propòsit pera company d'excursions, de conversa humorista, músich compositor, poeta, cantant y jutge municipal tot d'una pessa, ab reminiscencias de Tenorio y fama de fer gran favor al partit pe'l que s'empenyi, es á la vegada lo afortunat propietari de la barca més bonica y més lleugera que solca l'estany. De manera que nostre passeig fou deliciós; cantava molt sentiment algunas barcarolas de sa composició, y al cap de poca estona nos feya morir de riure contantnos alguna historieta ò rondalla de sa propia cullita. Axís, en una carta que vaig escriure á mon amich y recomanador don Joan Palacio, li deya:

«Nos cantó sus barcarolas
con gracia tan especial,
que á usted juro, á fe de Real,
que animaba hasta á las olas.»

Res diré de Porqueras, perquè fa alguns anys *La Ilustració* hi consagrà algunas planas, publicant grabats de sa iglesia, que conté reliquias del art més pur.

Després donarem una volta pe'ls terrenos á que m'he referit abans. Algunas esquerdas denuncian una fondaria considerable; son dignes respiradors de la mare terra.

Tot seguit entrarem en lo bonich passeig que va al establiment de las ayguas sulfurosas.

—Va vosté á veure que aquesta es la riquesa més apreciada de Banyolas,—me digué en Marimont, trayentse un duro y aplicantlo al bullent raig de la font.

Al cap d'una mica la blanca moneda s'havía tornat groga.

—Axís sabrá convertir la plata en or l'amo del establiment de banys,—li vaig respondre.

En honor á la veritat, lo establiment resulta pobre pera tal riquesa. Es necessari engrandirlo y acondicionarlo més á la moderna. Axís tots hi guanyarán més: la població y'ls que explotan las ayguas.

—Aquí,—me digué'l senyor Rodríguez,—tenim alguna important fàbrica de filats de cotó. L'acompanyaré á la d'en Ribot, ahont s'está montant ara una maquinaria molt nova. No hi trobarem l'amo; però s'l majordom, don Joseph Farrés, persona tan intelligent com amable.

Lo trobarem, en efecte, ab un enginyer y un maquinista inglesos, vinguts expresament pera dita operació, y'ns ensenyá tota la fàbrica, realment notable, pe'ls avensos que revela, per la precisió de sas operacions y per la qualitat de sos productes.

Tot seguit anarem á veure las famosas fàbricas de paper de fumar, que hi há també en la localitat, visitant la dels senyors Torras y Morgat y altra de

que es propietari mon company de viatge, lo senyor Massaguer, que la té llogada á un altre fabricant. Es curiosa y molt neta la fabricació d'aquell paper, fi é higiènic, tant sollicitat pe'ls fumadors d'aquí y d'Ultramar.

—Per fumar paper dolent,—me digué un treballador que havia estat molts anys á Barcelona,—jo havia contret una afecció al coll que'm va curar al cap de poch temps de gastar lo que's fa aquí.

En aquesta excursió per las aforas, coneguí la gran riquesa d'ayguas de Banyolas; ab prou feynas podem dar un pas sense trobarla rajant ò canalizada per tot arreu. Axís, es la vida de las fàbricas, y podria donar lloch á molta més industria de la que allí hi existeix actualment.

Per cert que'm cridaren la atenció los inmensos camps d'allis que trobavam per tot arreu, y molt ufanosos tots.

—Es altra riquesa de Banyolas, si bé ara una mica decadent,—va dirme l'alcalde.—Sempre s'han exportat d'aquí, principalment cap á Fransa, grans carregaments d'allis que hi obtenen bon preu per sa excelenta qualitat; y com lo conresarlos costa molt poch, es un regular negoci pera nostres pagesos.

M'acompanyaren á la important fàbrica de don Francisco Dalmau, ahont s'hi elaboran gèneros de llana y cánem, desde dos pams y mitx fins á sis pams d'amplada, y en la que hi vaig veure textis molt bons pera *refajos*; *tamarellas* de quatre y mitx á cinch pams; telas en diferentas classes pera llenols y toballolas, de deu y dotze pams de llarch; gèneros pera tota mena de sachs de farina, pera velas de carruatje, pera matalassos y otras aplicacions que no recordo; gèneros tots de forta textura y de agradable y lluhit aspecte. Son articles molt necessaris, y que cada día tenen més aplicacions en lo comers y en la industria. Lo senyor Dalmau pot estar satisfet, puig en sa fàbrica s'hi elaboran ab tots los requisits que puga desitjar lo més exigent.

Després, volent examinar altra industria molt considerada, la dels pelayres, va dirme en Marimont: —A la vora tenim la doberta de don Eduardo Pujol, que es una de las principals; allá podrá vosté fersen una idea complerta.

En efecte: vaig veurehi treballar admirablement las pells, y treuren unas classes especials que han adquirit gran crèdit, no sols en lo país, sinó fins al Extranjer y á Ultramar: son la *sola blanca-matadero* y *pesas tiritus y tiratacos*.

M'agradá molt l'ordre del establiment, y vaig felicitar molt al senyor Pujol, que á pesar de son feixuch y continuat treball, me demostrá que tan ell com lo seu fill tenen temps pera conreuhar ab éxit sas aficions artísticas.

A continuació m'acompanyaren á veure una gran fàbrica de xocolata, famosa en tota la comarca: la de *don Antoni Torrent y fill*. L'edifici, en mitx d'una campinya hermosa, ayrós, gran y de nova construcció, sembla més abiat una torre de recreo. Hi entrem encisats per la ramor del aygua, que salta per tots cantons, arreu ab abundancia. Ab aquest gran motor y tan barato, y desposant d'una excelent maquinaria pera la rápida trituració de tots los elements que entran en la xocolata y demás operacions, don Antoni l'orrent y fill poden darla á preus molt econòmichs y de bona qualitat, sens ferhi cap trafica, com per desgracia s'acostuma en molts fàbricas del plá de Barcelona. Tot va ab pulcritud y precisió.

—Nostra fàbrica fou fundada en 1796,—van dirme,—y entre la nombrosa parroquia que ja tenian nostres avis, s'hi comptavan varias comunitats religiosas.

—Donchs ab axò n'hi há prou pera'l crèdit de la casa,—vaig respondre, donantloshi la enhorabo-

na;—perque en materia de xocolata los frares son las personas més peritas.

Fins un altre día.

L. GARCÍA DEL REAL.

LO CARRADÓ AMPURDANÉS (1)

I

De bon just lo sol llambrega
ja de peu som al llindá,
net de cor y á punt de brega,
com bon fill del Ampurdá.
Ab ma esposa encodormida
dexo'l meu fillet jolíu,
com l'aucella amorosida
dexa'ls moixonets al niu.
Tot cofoy emprench la vía
que'l *tinar* m'está esperant:
tot solet.... ¡s'anyoraria
sens tenirme á mi al devant!

Deu nos dó salut y feyna
y un raig de fè per mirall.
¡Ay d'aquell que aborreix l'eyna
del treball!

II

Les deu hores que feynejo
volan com un pensament:
l'endaurada sort no envejo;
sols l'*estoix* me fa content.
No he sentit may fa frisansa
que á tants homes fa penar....
sols me mou l'enamoransa
que m'uní un jorn en l'altar.
Les *palies* que rossejan
son per mi cargolets d'or;
quan hi há un jorn que no'm voltejan
¡qué anyorat se'm queda'l cor!

Deu nos dó salut y feyna
y un raig de fè per mirall.
¡Ay d'aquell que aborreix l'eyna
del treball!

III

Festiu jorn de la setmana
sempre'l vull santificar:
quan l'Esglesia m'ho demana
lo bon fill l'ha d'escoltar.
Dematí, quan s'ou pausada
del sagrat bronze la veu,
ab ma esposa y la maynada
prop l'altar nos trobarèu.
Sants quefers no m'afexugan,
que'l sé honrat m'es gran honor;
los mals vicis no'm subjagan,
vull la pau dintre'l meu cor.

Deu nos dó salut y feyna
y un raig de fè per mirall.
¡Ay d'aquell que aborreix l'eyna
del treball!

IV

Compartesch la ditxa m'ía
treballant en nom del Cel;
en ma llar la pau hi n'ía,
no s'hi engendra lo recel.
De mi encara n'es prendada
lo meu àngel, ma muller,
y m'amoxa ajogassada
com á un infantó rioler.
No l'enveja mellor vida,
no preté més rich tesor:
dels meus llabis la mentida
no ha marcit may lo rencor.

(1) Poesía premiada en lo certámen de la Juventut Católica de Barcelona, 1890.

Deu nos dó salut y feyna
y un raig de fè per mirall.
¡Ay d'aquell que aborreix l'eyna
del treball!

V

Quan mon fill deix les follies
vull que ab mi vinga al tinar:
vull que bregue entre *palies*
com son pare va bregar.
A sé'honrat y bon patrici
jo'l camí li ensenyaré:
dels abims que entranya'l vici,
ple d'amor l'apartaré.
Y quan l'astre de ma vida
ja finesca'l seu camí,
ma muller amorosida
y'l meu fill dirán ab mi:

Deu nos dó salut y feyna
y un raig de fè per mirall.
¡Ay d'aquell que aborreix l'eyna
del treball!

RAMÓN MASIFERN.

PERA LA HISTORIA DE LA INDUSTRIA

LLANERA CATALANA

IV

En lo mateix llibre de las «Ordinacions y consells del ofici dels perayres de Tarrassa del any 1579 y següents», després de las «Ordinacions fahents per lo ofici de parayres extretes del llibre vell del dit ofici de parayres», ab que's comensa dit llibre y que he publicat en lo nombre 248 de aquesta revista, s'hi troban las «Ordinacions fetes per los teixidors de llana».

Per la nota posada al peu de la sèptima de las dels perayres, *Fuit publicata die 20 Octobris 1530*, no sols se vé en conexement de que'l llibre vell á que's fá referencia, era més antich que aquesta fetxa, sinó que al menys alguna de las presents ordinacions com la antedita, era feta 49 anys abans del any 1579, en que's consignaren las dels parayres, las dels teixidors de llana en lo llibre de aquesta darra fetxa que's guarda en lo Archiu Notarial de la ciutat de Tarrassa.

Diuen axís las ordinacions dels teixidors de llana:

*«Die septima meisis Septembris anno á
Nativitate Domine M. D. L. XXVIII*

»Los honorables en Jaume Puiol Sebastiá Joan, Pere Olives y Francesch Malmitjá teixidor de la Vila de Tarrassa tenint ple poder per á les coses davall scrites com llargament appar ab lo consell tingut á xxij del mes de Agost primer é prop passat, ordenaren lo següent:

»Primerament ordenaren que de açi al davant les pintes de teixidors de lana de la present vila y ravals de aquella haien de esser de llargaria de quatorze palms é mig quart é açó es: pinte xxij^e y que no sia licit ni permes á ningu tenir los dits pintes mes llarch ni mes curt: y desta hora en avant no gose ni presumesque algu ó alguns llissar ninguna manera de pintes axi de xxij^e xvij^e com xvj^e que primer no aporten la pua á marcar en casa dels consols de dit ofici de teixidors de la marcha del qual pinta haien é sien tinguts y obligats á pagar per quiscuna marcha sis diners y açó sots bant y pena de tres lliures moneda Barcelonesa per quiscun é per quiscuna vegada que fera fer lo contrari de la qual sen haien de fer tres parts iguals ço es la hu-

na á la capella de Sant Miguel y las altras dues parts al honorable balle y als dits consols.

»Item ordenaren que los pintes que vuy son en dita vila y ravals de aquella haien de esser reduhits á la llargaria y forma sus dita de quatorze palms y mig quart de sis per tot lo mes de Maig primer vinent sots la pena sus dita partidora en lo modo y forma sus dita.

»Item ordenaren que qualsevol apranent que será posat pera temps cert pera apendre lo ofici de teixidor en dita vila y lo tal aprenent no acabarà lo dit temps cert que haurá conservat al dit son amo que al tal aprenent no li sia licit ni permes fer fahena de dit ofici ni tenir taler sens expressa licentia y voluntat del dit son amo en dita vila y ravals de aquella sots bant y pena de deu lliures moneda barcelonesa y que no sia licit ni permes á ningun teixidor ni altre de dita vila de tenir aquell en sa casa ni darli fahena alguna sots bant y pena de vint sous per quiscuna vegada será fet lo contrari partidora en lo modo sus dit.

»Item ordenaren que no sia licit ni permes á ningun fadri obrer ó llansayre dexar ningun drap comensat per causa que dit drap fos bo ó dolen ans bé sia obligat acabar aquelles ab lo que los será judicat de smena y haien de star al judici y smena que per los consols del ofici de teixidors fet ne será é si lo contrari era fet cayguen en bant de tres lliures moneda barcelonesa per quiscun é per quiscuna vegada que será fet lo contrari partidora en lo modo sus dit é axi mateix ordenaren que no sia persona alguna que gose donar fahena als dits tals obrers ó llansayres per temps de un any ó que primer nos sia avingut ab lo dit amo y açó sots penes de vint sous moneda barcelonesa per quiscun é per quiscuna vegada que será fet lo contrari partidores en lo modo sus dit.

»Item ordenaren que quiscun any en la vigilia de la gloriosa Santa Anna haien á trauer consols de dit ofici y los tals consols que seran trets haien á acceptar lo dit carrech sots bant é pena per quiscun é per quiscuna vegada de tres lliures de dita moneda barcelonesa partidora en lo modo é forma sus dites.

»Item ordenaren que qualsevol drap que será teixit fora la vila de Tarrassa, que lo amo de dit drap hauria tingut y obligat en aportar lo dit drap crú en má y poder dels honorables consols pera que dits consols fassen en aquell la T y la A y comptar aquells si pretés y sia tingut á pagar per lo fer dits honorables consols la T y la A hun sou y açó tingueu á fer los amos dels tals draps se teixiran fora la present vila sots bant y pena de vint sous é si los dits honorables consols volrán comptar dits draps que ho puguen fer állur beneplacit é si ne serán requerits é aquell comptarán per lo qui requerit será los haié de donar hi pagar á quiscun consol un real y si lo drap será trobat mancho de fils ço es, per una via caygue en bant lo amo de dit drap en bant é pena de sis lliures de dita moneda barcelonesa y per mitja via tres lliures y si lo tal drap será trobat mancho sia perdut. De les quals penes ne sian fetes quatre iguals parts ço es al gloriós Sant Miguel nostre patró y capella nostra y l'altra part al oficial que farà la executió y la restant quarta part als consols de teixidors.

»Item ordenaren que qualsevol home que volrá posar talés se haié de examinar en dit ofici de teixidor y pach per dit examen vint y quatre sous partidors per tres parts ço es á la nostra capella vuyt sous y vuyt sous á quiscun consol que les hores serán.

»Item ordenaren que qualsevol teixidor que será trobat en frau ço es en vias ó en qualsevol manera de lana que se retinga y que li sia aprovat los tals cayguen en pena de deu lliures y que li sian atremats los tallers y desanibit y verat lo senyal de la qual pena de cien fetes quatre parts ço es la una al gloriós Sant Miguel patró nostre y capella nostra

l'altra al acusador y l'altra al official exequant é la restant quarta part als consols que se devindrán.

»Item ordenaren que tota hora y quant los dits consols trobarán ningun frau ço es algun drap mancho de fils quel puguen assenyalar y lo tal teixidor no puga texir que primer no haie obtinguda licentia dels dits consols á pena de tres lliures.

»Item ordenaren que qualsevol jove de teixidor que vindrá en la present vila que no haie may treballat en ella ço es lo obrer qui novament arribará haie de pagar un sou per la capella y si será llansayre sis diners y lo amo en poder del qual arribará ho haie de aturar de sa soldada que haie de dar rahó y compte als administradors de dita capella.

»Item ordenaren que qualsevol cap de casa dels teixidors axí homes com dones que Nostre Senyor Deu Jesucrist los seu aportarà al altre mon que tots los confreres sien obligats á acompanyarlo á enterar sots pena de una lliura de cera.

»Item ordenaren que los pintes que vuy son en dita vila y ravals de aquella haien de esser ço es los xxij^e de quatorze palms y mitg quart de pua fina y del xij^e haie de tenir xij^e palms y un quart y la meytat de mitj quarta de pua fina y açó sots la demunt dita pena de tres lliures partidores com damunt sia designat.

»Item ordenaren que qualsevol teixidor no puga posar mes avant de sinch parells ço es deu fils per cada sora de drap que texirá sots la damunt dita pena de tres lliures partidores en tres iguals parts ço es la huna al acusador y l'altra la official y la restant als consols de teixidors.

«Die dominico XXVIII° meisis Novembris 1579 fuit publicata et promulgata hujus modi preconizatio de mandato honorabili baiuli tutonium saurium dictum consolum per Antonium Vidal curritorem villæ Tarratiæ juratum Gabrielem Amill scriptorem dictæ villæ Tarratiæ de voluntatem honorabili et discreti Jacobi Junyent Notari dictæ villæ.»

J. SOLER Y PALET.

CINCH DIAS A TRAVÉS

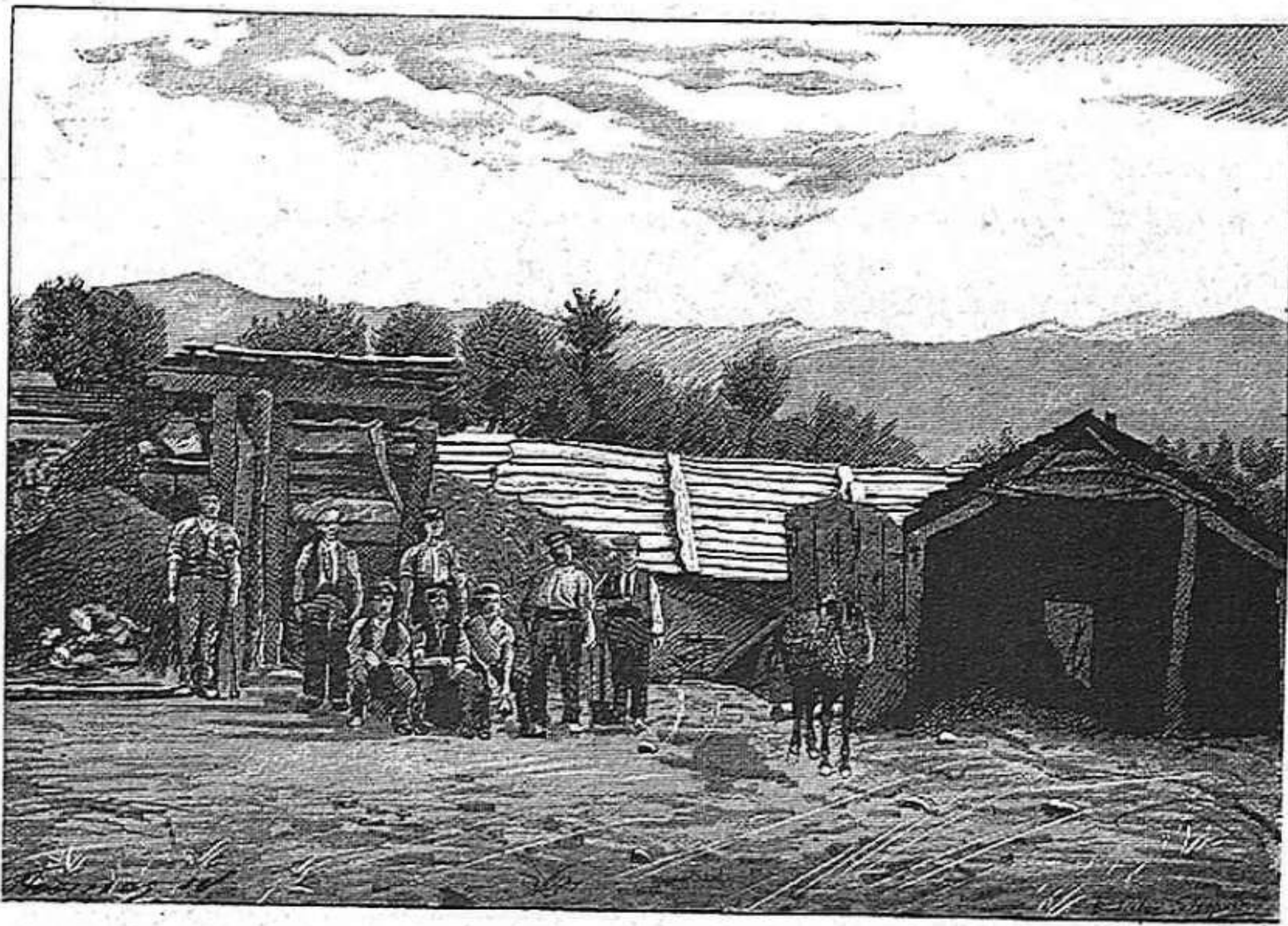
DELS ALBERES, LO ROSSELLÓ Y LA CERDANYA.

(Continuació)

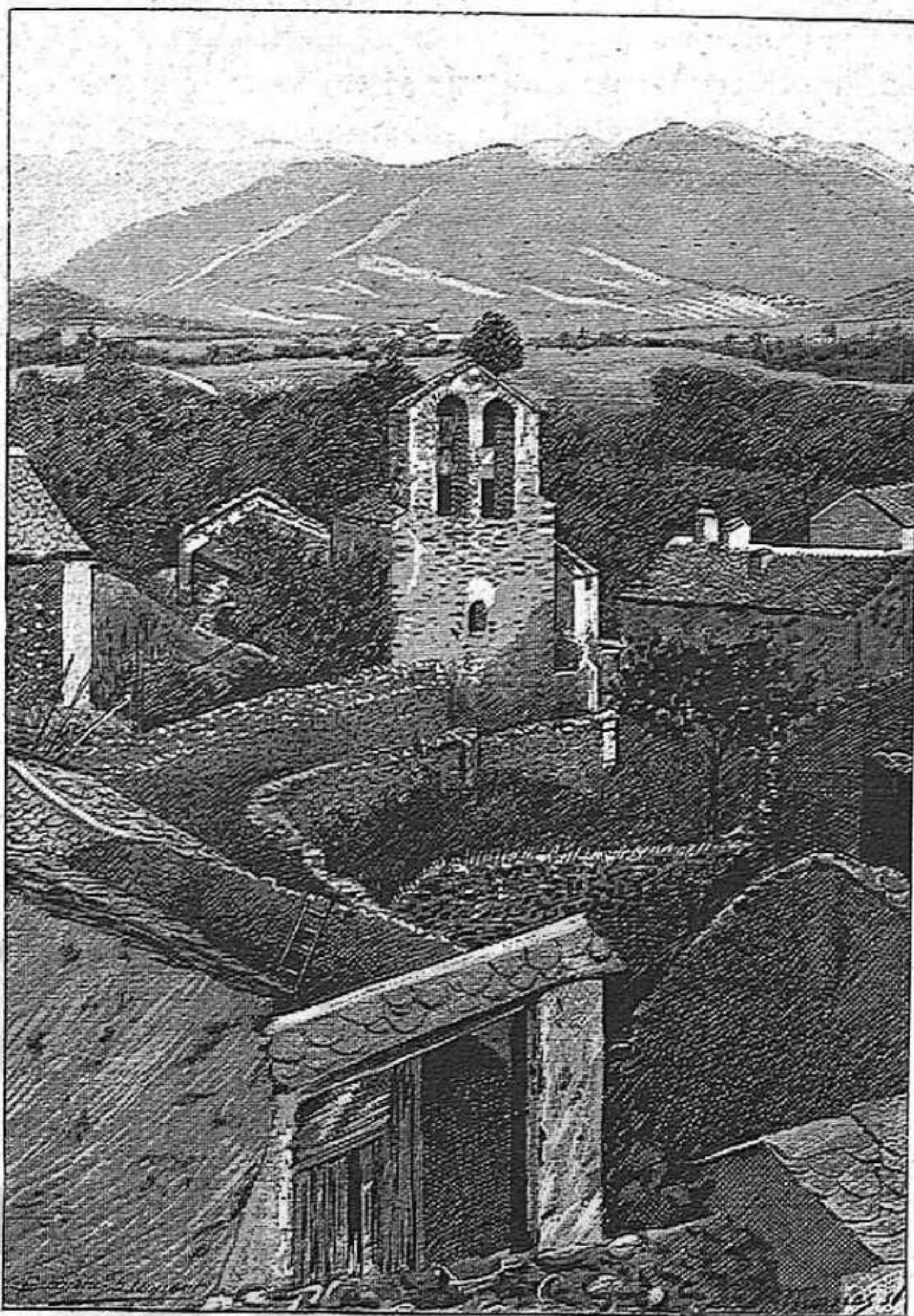
Mes al trobarse dalt, tot cambía enterament; grans porcions de terreno formant graciosas ondulacions, encatifadas totas ellas de una verda y somrienta herbeta plena de la vida que li comunica la aygua que continuament corre per la gleva hont está arrelada; al extrem de aquexa superficie, la part ja accidentada dels pichs més elevats de una y altra vessant, notantshi alguns claps de arbres de un vert fosch; varios grupos en diferents indrets d'eugues y poltros, vacas y vedells, moltóns y anyellets, pasturant en amigable consorci; lo só de las esquellas en aquell silenciós quadro de la naturalesa; dos petits poblets com perduts en la soledat, morada del home en aquexos punts hont més qu'enlloch pot reconèixer' com á soberá de la naturalesa; tal es lo quadro que ofereix lo extens *Coll de la Perxa*, partió d'ayguas del Tech y del Segre, situat á 1622 metres de altitud, entre lo pich de Carlit y dos dels gegants de aquells Pyreneus.

Baixa la diligencia en direcció á Sallagosa, primer poble que's troba en la Cerdanya. Mentres anem devallant, lo país conserva l'aspecte paregut al de la collada que acabem de atravessar, y quant l'esperit més se complau en la contemplació de la bellesa de aquesta encontrada, de sobte se'n exten l'horisó presentantse á nostres peus la extensa y hermosíssima vall de la Cerdanya, sembrada de po-

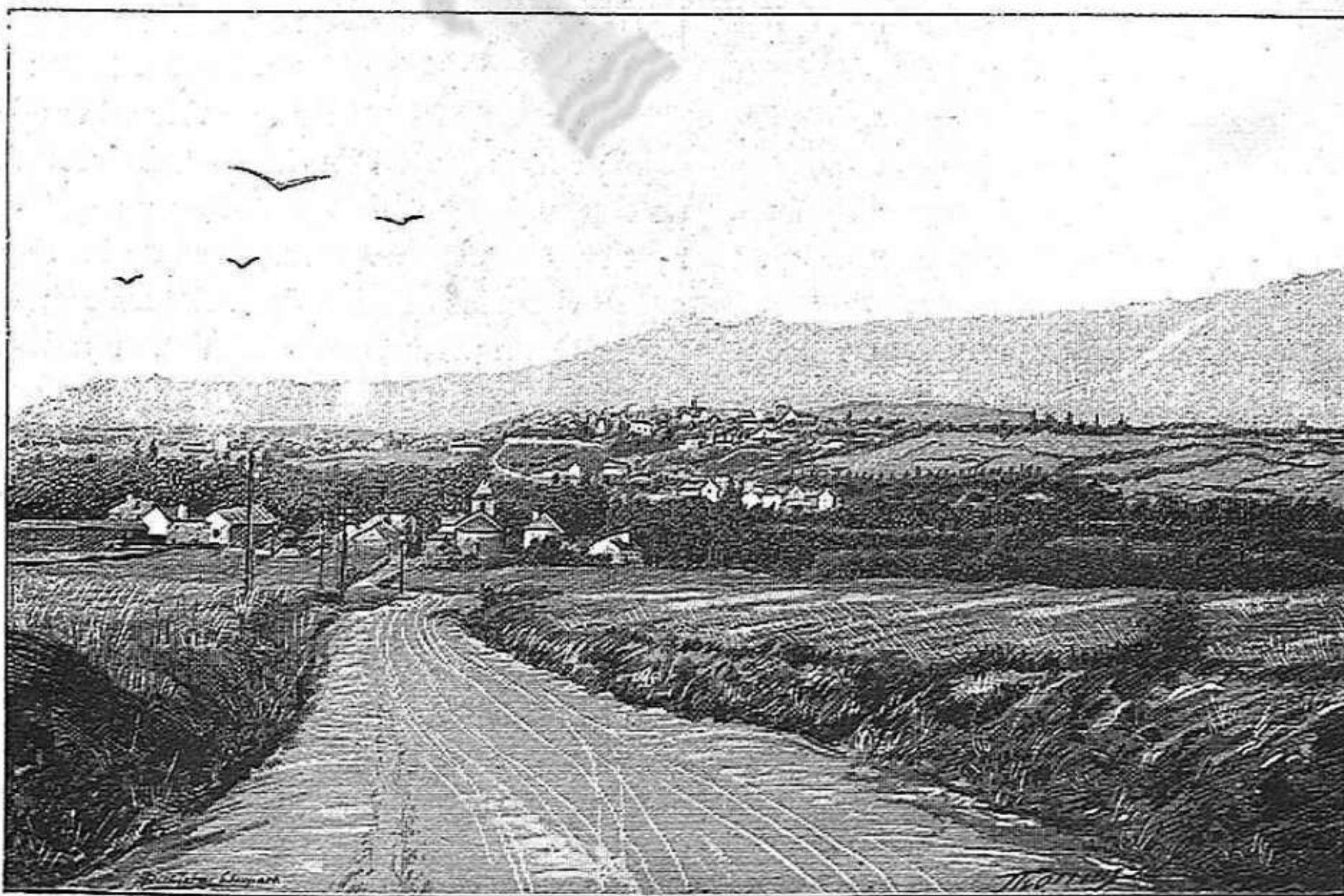
CERDANYA

ENTRADA D'UNA MINA DE LIGNITO A ESTAVAR

IGLESIA D'ESTAVAR

PUIGCERDA, VISTA PRESA DESDE LA CARRETERA DE SELLAGOSA

bles, rublerta d'exuberant vegetació y cenyida de montanyas elevadíssimas.

Sobressurten d'entre aquestas lo Carlit al N. y NO.; al O., una massá qual pich culminant es la senyal de ca'n Cardós; al SE. y al S., lo Puigmal y una part de la Serra de Cadí, que d'ell arrenca.

Lo primer poble de la vall que's troba, com hem dit, seguint nostra ruta, es lo de Sallagosa, cap de partit de la Cerdanya francesa, puix de notar es que, ab tot y estar la vall en la vessant espanyola, ó sía desde'l *Coll de la Perxa*, en virtut d'arreglos internacionals en los que intervingué molta incuria per part dels nostres, quedá per la França la meytat de aquesta vall.

Es á entrada de fosch quan arribem á Sallagosa, y deixem la diligencia, que termina son viatge á Puigcerdá, allotjantnos en la posada de M. Cortade, que per ésser de un poble secundari, res dexa què desitjar. Nos trobem á cosa de 1.110 metres sobre lo nivell del mar y anyadint á n'aquesta circumstancia la pedregada que ha descarregat en la part de Carença, y que al aclarirse l'atmòsfera nos presentá, quan veníam, tota la montanya coberta de un blanch mantell, res té d'estrany que la temperatura baixés de tal modo, que no'ns fos gens incòmoda la estada prop de la llar mentres esperavm lo sopar.

Respecte á la constitució del terreno que havem recorregut desde Prades, es de notar que en aquesta població se troban ja enterament descubertas las llicorellas cristallinas que continúan fins prop de Olette, hont comensa lo gneiss, seguint fins á prop de Montlluís, en qual punt se transforma en granit dur, que's vá trobant fins á mitxa costa de la vessant de Cerdanya; en aquesta vall tornan á aparèxer las llicorellas argilo-ferruginosas, demunt de las quals está edificat lo poble de Sallagosa.

3 DE SETEMBRE.—*Excursió transversal y longitudinalment per la Cerdanya.*

Á las cinch horas del matí, quan clareja, nos dirigim al vehí poble de Lló, situat á mitja hora de distancia, en una fondalada, y adossat á las rocas que limitan la vall propiament dita per aqueix costat. La excursioneta es de las més interessants, y la fresca nos convida á ferla á peu, puix la temperatura ha baxat més encara durant la nit. Un camí de carro nos porta fins á la entrada del poble, hont veyem desseguit la iglesia, qual portada bizantina nos recorda perfectament la de la capella de Santa Llucia de un dels ánguls dels claustres de nostra Catedral.

Desde Sallagosa lo terreno está format de llicorellas argilosas, á las quals seguexen altras negres bituminosas y untuosas á Lló; veyem desseguida banchs de marbre cipolí de un color blanch ó blanch-cendrós, interpolats entre lo gneiss, que contribuheix de un modo principal á integrar la constitució dels Pyreneus orientals.

Trencant á la dreta del camí, nos enfilem per un turó de llicorella, desde'l qual nos dexem caure al fons de un torrent bastant caudalós, affluent, com es natural, del Segre, fins á trobar de nou lo camí vehinal per hont havem vingut y deixém á la esquerra lo poblet de Llus. Á las set horas estem ja de retorn á Sallagosa y á las vuy horas havem de sortirne pera recórrer la vall. En aquest curt espay de temps, mentres l'un vá á cumplir las funcions de son sagrat ministeri, que no ha dexat durant tota la excursió, á l'altre li queda temps de disposar lo necessari pera empendre la jornada.

En un moment prenem lo cafè ab la tant excellent llet d'aquesta terra, y son las vuyt horas quan en lo break de M. Cortade emprenem la marxa per un dels bons camins de carro de la Cerdanya francesa. En menos de mitja hora, passant per la plana, nos trobem á Estavar, y nos dirigim á la mina de lignito qu'está demunt del mateix poble.

En aquest trajecte havem trobat las llicorellas, que oculta lo aluvió á uns 2 kilòmetres de distancia,

y encara segueix á Estavar, hont se ha descubert dessota lo lignito terciari.

Després de fer varias preguntas al capatás, sobre la profunditat de las galerías, quantitat de lignito que s'extrau, etc., y d'observar nosaltres matexos sa combustió, ne recullim algun exemplar y nos dirigim á Llivia, pera avistarnos ab lo director de la explotació, senyor Roger, y passant per lo camí de dalt trobem altra vegada las llicorellas esmentadas. Lo referit senyor, que'ns reb ab deferencia, nos dona alguns detalls sobre dita mina y sa explotació; y á més de la part industrial, com á datos científichs, nos dona compte de las assíduas y freqüents visitas de MM. Depéret y Rérolle, sobre tot de aquest últim, pera procurarse *in situ* los documents paleontològichs que han servit de base á llurs importants treballs sobre la fixació de la edat dels sediments terciaris de Cerdanya.

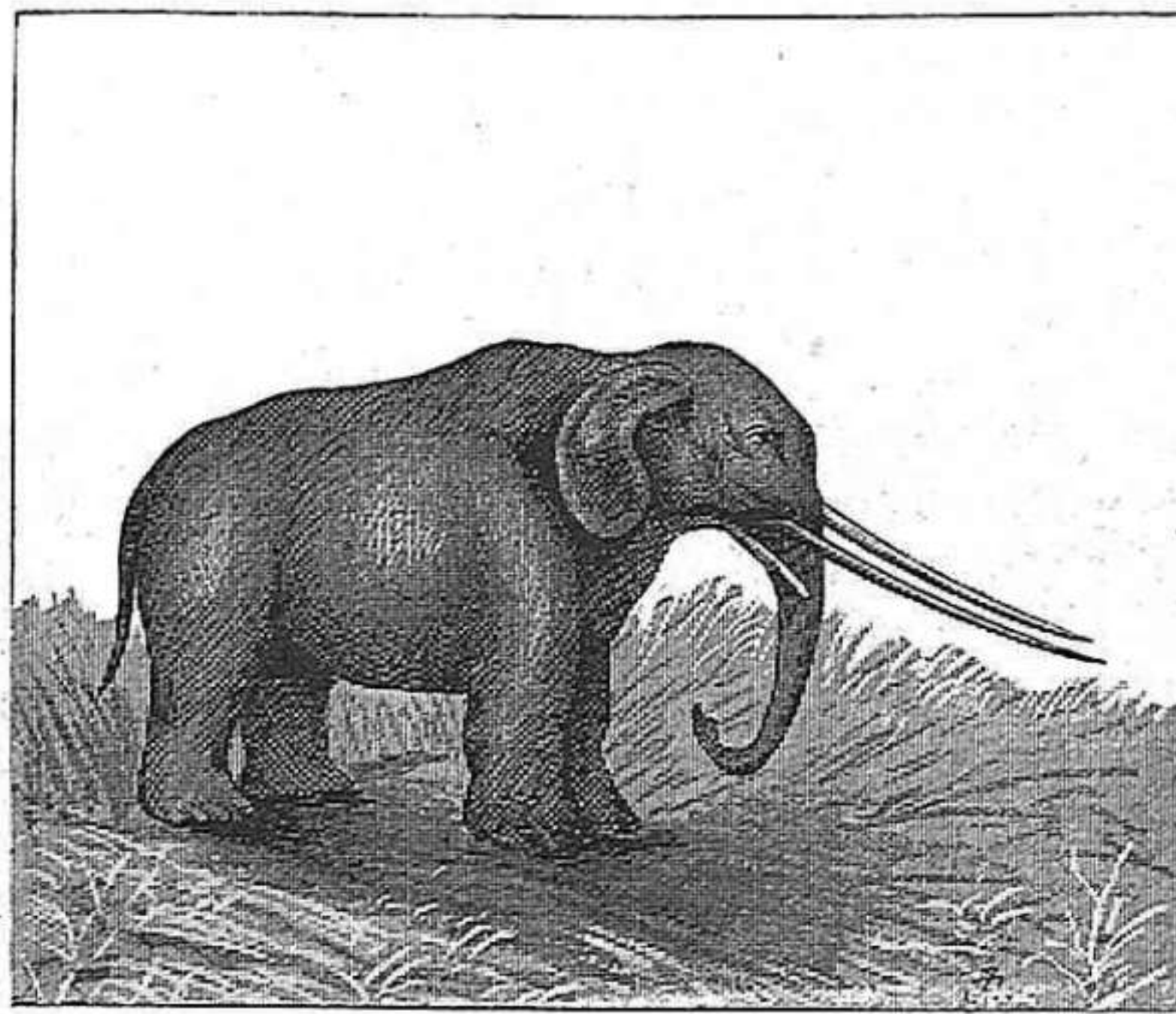
En efecte, aquestos autors, en vista dels restos fòssils de vegetals y animals allí trobats, foren los primers que s'oposaren á la opinió fins á las horas admesa, de que los sediments lacustres de la vall se depositaren en los últims temps de la era terciaria, ó sia en la època pliocena. Pera sostindre tal afirmació, se fixaren especialment en los restos dels grans mamíferos allí descuberts (*Hipparion gracile*, Kaup; *Sus major*, Paul Gervais; *Castor Jægeri*, Kaup; *Amphicyon major*, Lartet, var. *Pyrenaicus*, Depéret et Rérolle; *Mastodon* sp.; *Ictitherium* sp.).

Aquexos realment son, segons l'estat actual de la Paleontología, bastants pera fixar de una manera molt aproximada la edat dels jaciments hont están sepultats, y per tant induhiren als sobredits autors á concloure que las capas de lignito d'Estavar no eran pliocenas, sino que pertanyían al mioceno superior. Una felís coincidencia'ns permeté, no sols confirmar tal opinió, sino establirla de una manera definitiva.

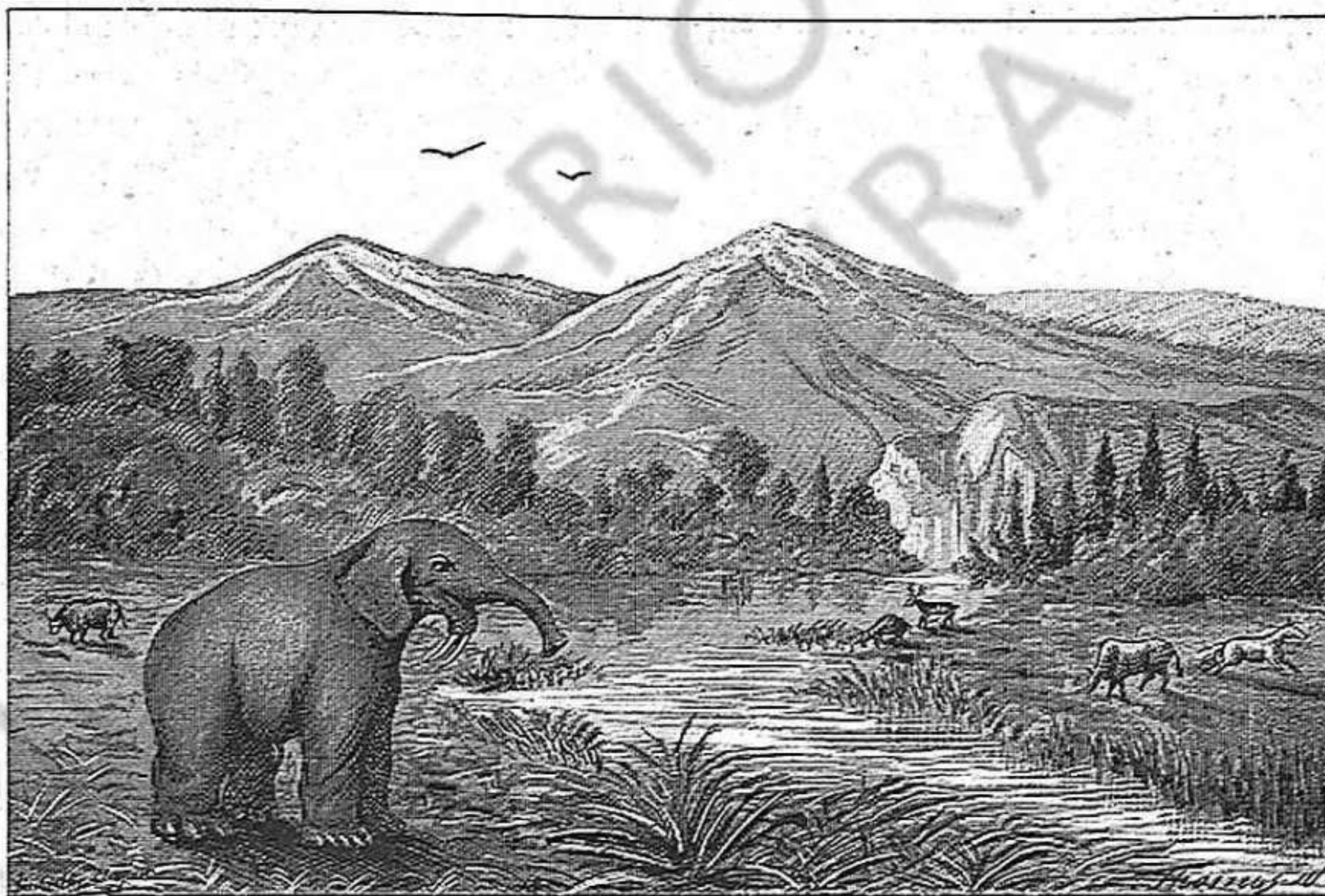
Se trobava passant en la Cerdanya la època de las calors lo distingit literat don Narcís Oller y Moragas, qui'ns digue se havía descubert feya ja temps, á uns 25 metres de profunditat, la ossamenta de una fiera tant gegantida, que al veurerla de sobte los treballadors, á causa de una esllavissada de liquito, destacarse entera de la negra massa de carbó fugiren tots esporuguits. Si bé per desgracia no pogué extraures completa, nos indicá dit senyor hont podíam veure los restos que se havían recullit, y aprofitant la oportunitat, examinarem, apart de molts fragments d'ossos de dimensions verament colossals, una dentadura quasi completa. De un segon molar posterior que'ns fou possible procurarnos, al arribar á casa ne tragerem varios buydats ab guix, un dels quals remeterem al célebre professor del Museu de París, M. Albert Gaudry, autoritat suma en aquesta matèria, pera que nos dongués sa opinió sobre tal exemplar, puix ab las obras que teníam á nostra disposició no podía concretarse la determinació específica. Inmediatament nos respongué que la pessa dentaria en qüestió pertanyía á una varietat intermedia entre lo *Dinotherium Cuvieri* y lo *D. giganteum*, denominada per Kaup *D. bavaricum*.

Las dimensions de aquest caxal, que son: 58 milímetros de llarch, 65 de ample y 47 de altura, indican la colossal talla de aquest animal, que verament mereix lo nom de gegantí, ja que debía ésser més gran que los elefants actuals y fins que los *Mastodonts* ja extingits. D'ell diu Pictet «que tenía un cap colossal, caracterisat per un occipital molt aplanat, fossas nassals molt grans y obertas per demunt; grans forats suborbitaris, que junt ab la forma del nas, indican la existencia de una trompa; sa barra inferior terminava ab dos grans uyals dirigits cap avall; tenía cinch caxals dalt y altres cinch abaix, semblants als dels tapirs y manatis».

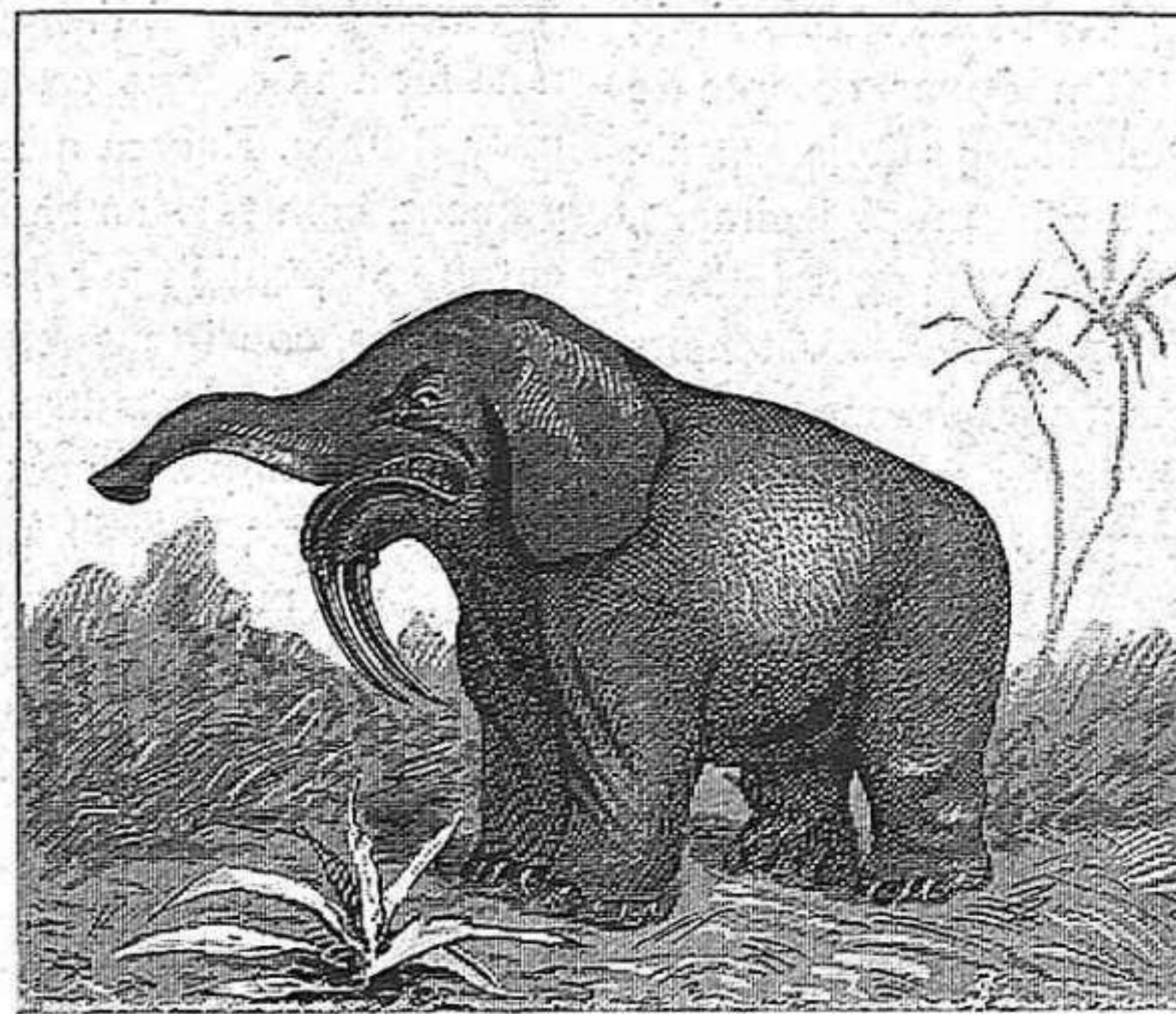
Lo descubrimient de aquest animal en las minas d'Estavar, té molt interés científich, axís per la localitat hont ha sigut descubert, com per lo que se re-

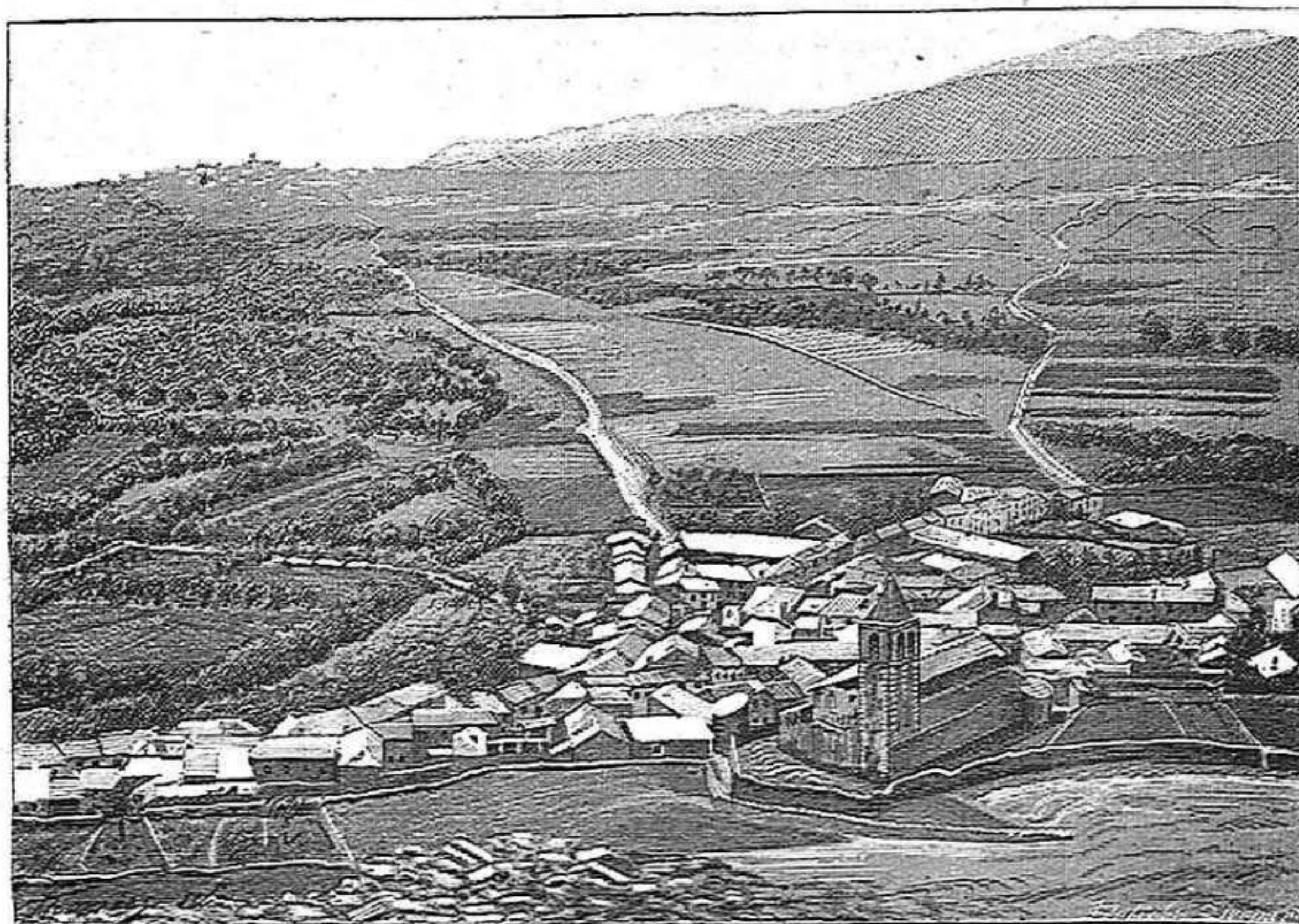
MASTODONTE

VISTA IDEAL DE LA CERDANYA DURANT LO PERIODO MIOCENO SUPERIOR

DINOTHERIUM

LLIVIA. LA CARRETERA NEUTRAL, Y PUIGCERDA A L'HORIZONT

fereix a la Paleontologia y Geologia en general. En aquest últim concepte nos proporciona un dato precís de la extensa àrea per ell habitada, ja que ab document tant fidedigne pot assegurar-se que no sols visqué en Píkermi (Grecia), Baltavar (Hungria), Eppelsheim (Hesse), Austria, Mont-Lébéron (Vaucluse), Aurignac (Alt Garona), Orignac (Alts Pirineus), etc., sino que atravessant la cordillera pirenaica, que havia adquirit ja poch més ó menos son actual relleu, s'extengué, seguint la conca del Segre, per nostra península. De consegüent, no es necessari admetre la hipòtesis de M. Gaudry, de que ferem esment al passar per la vora del mar, segons la qual suposa dit autor (*Anim. foss. du Mont Lébéron*, p. 87, París, 1873), al volguer explicar lo pas de aquexos grans mamíferos desde la Provença á Conclud (provincia de Teruel), de que en aquell temps anassen á voltar per l'extrem del Cap de Creus, lo qual formava una plana que, unint lo Rosselló ab lo Ampurdá, estaria sobre lo nivell del mar. Lo sorprendre aquestos mamíferos en lo cor del Pirineu, explica lo pas dels matexos, sens necessitat d'admetre hipòtesis no basadas ab documents positius.

En quant á la localitat, ja havem fet notar qu'en vista d'aquest dato, la conca lacustre de la Cerdanya no pertany al plioceno, com afirmavan los distingits geòlegs MM. Dufrenoy y Leymerie, guiats tant sols per los moluscos (*Limnaea* y *Planorbis*) trobats en aquella mina, sino que, com han dit molt bé, fa poch temps, MM. Depéret y Rérolle, fundantse en los fòssils de mamíferos y vegetals allí trobats, entra de plé en lo mioceno superior, que fou la època en la qual dits vertebrats tingueren llur apogeu. De aquestos, cap com lo *Dinotherium* podíen venir á confirmar millor la edat precisa de aquell jaciment, puix que lo breu període de sa existencia, reduhit al mioceno mitx y superior, lo fan considerar, en expressió de M. Gaudry, com un precís cronómetro geològic (1).

Gracias al interés que al esmentat amich don Narcís Oller y Moragas despertan los avensos de la ciencia en nostra pàtria, podém donar compte de la existencia en aquells matexos temps de la especie de un antich elefant trobat en lo propi jaciment, animal qual gènere tant sols havían pogut indicar los senyors Depéret y Rérolle, y quins caxals, tenyits per lo ferro, prenen ab lo calor una hermosa coloració blavosa y son l'origen de las pedras anomenadas en lo comers «turquesas occidentals» ú «odontolitas».

Petits fragments de dos caxals vingueren á nostros mans, entre los quals hi havia tots los que'n constituían un y part de un altre. Ab paciència poguerem trobar la manera com se juxtaposavan, y aixís reconstituíhlos. Aqueixos datos han sigut suficients, no sols pera assegurar de una manera precisa la existencia del gènere, sino pera determinar la especie á que pertanyia.

Tals pesas dentarias, de forma rectangular, presentan, miradas transversalment, tres sèries d'eminencias, y duas, miradas longitudinalment. Las eminencias tenen la forma de mugarons de vaca, dels quals sis son molt més grans que'ls altres que hi están intercalats ó adossats. Una gruxuda capa de esmalt, de uns 2 milímetros, forma la superfície exterior, dessota la qual n'hi há un'altra de marfil molt més gruixuda, quedant buyt l'interior de la pesa y dexant veure per tant desde dintre la configuració externa.

Las dimensiones del caxal complet, que es un primer molar posterior de la barra superior, son:

Llargada..	72 milímetros
Amplada anterior.. . . .	40 —
— posterior..	38 —
Altura de la part cuberta d'esmalt..	30 —

(1) Ja'ns ocuparem ab major extensió de aquest descubrimient en una nota publicada en la *Crònica Científica*, núm. 200, corresponent al 10 de janer de 1887.

L'altre caxal, que deu ésser un tercer molar superior, de llet té:

Llargada..	2 milímetros
Amplada anterior.. . . .	35 —
Altura de la part cuberta d'esmalt.	26 —

Per la descripció que acabem de donar, se veu tot seguit que's tracta del gènere *Mastodon*, qual nom li doná Cuvier precisament per la forma de eminencias que presentan sos caxals, çó es, de *massos*, mugaró, y *odon*, dent.

Aquexos proboscídeos tenían, en primer lloch, com los demés elefants, dos uyls superiors llarchs, anomenats vulgarment defensas, y los antichs, dos inferiors més curts, caduchs, implantats en una llarga prolongació de la sínfisis mandibular, que servían probablement pera gratar la terra á fi de buscar arrels, en las quals, lo mateix qu'en las gemas y fruyts, trobavan llur alimentació. La trompa no debí ésser tant llarga com la dels elefants actuals.

Además tenían los caxals constituïts, ja per tres sèries d'eminencias, ja per quatre, cinch ó més, y ab aquestos caràcters se ha establert una divisió del gènere en seccions anomenadas trilofodons, tetralofodons, etc. La especie, donchs, trobada en la Cerdanya, correspon al primer de aquexos grupos, puix ja havem dit que las pessas dentarias en qüestió presentan tres rengles de mugarons en sentit transversal.

JAUME ALMERA, Pbre.
ARTUR BOFILL.

(Seguirá.)

REVISTA DE TEATRES

M. Bisson, autor de *Feu Tonpinel*, estrenat al Principal, estava acreditat ja, de taulas endins, per sa comedia *Les surprises du divorce*. Per lo qual ha sigut molt ben rebut l'arreglo que de la citada obra n'ha fet á la escena castellana lo primer actor senyor Romea. Encara que de poca consistencia l'argument, com tots los basats en algun *quid pro quo*, entreté al públich per lo còmich de las principals situacions, consistentes en la perfidia d'una ex viuda que cita en tots instants á son difunt marit, pera que servexi d'exemple al actual, assumpto molt á posta pera fer riure; sobre'l mateix tema havían escrit Daudet son magnífich quadret *La veuve d'un grand homme*, y Aulés una pesa titulada *Ell*, arreglada de la mateixa francesa qu'un autor castellá'n vá treure *Nicolás*.

Lo Teatre Catalá de Novedats ha estrenat una obra, qu'ella sola bastaría pera omplir aquesta revista, si no'm privessem de ferho, per una banda, lo ésser conegut l'èxit per las críticas dels diaris, y per l'altra banda ma imparcialitat. Aquesta m'obligará á donar compte dels altres estrenos.

La Boja, d'Angel Guimerá, ha donat y donará molts plens á Novedats, á despit de sos sistemátichs adversaris. Es l'esclat d'un geni que fá sa entrada triomfal en un terreno de que s'havía apartat fins ara; es lo tribut que presta nostre gran trágich á las tendencias modernas, que s'han ensenyorit del teatre, de la novela y de la poesia. Guimerá ha fet una tragedia realista, y encara m'escapa'l riure al recordar lo gesto que dominava per la sala la nit del estreno, en las caras dels devots de sas obras dramáticas. No podí succedir altra cosa. Nostre gran trágich nos havia donat fins ara quadros d'història catalana, ó bé arguments imaginaris enquadrats en escenas de l'Edat Mitjana; donchs bé, *La Boja*, ab tot y estar plena de las brillants qualitats poéticas y dramáticas de sas altres germanas, es una tragedia que's desenrotlla entre minayres de carbó de pedra, un anacoreta ferestech y solitari y una dona esbojarrada, joguina de todas las concupiscencias que havían anat passant enfront de sa orfanesa.

Figurintse mos estimats lectors la sorpresa que debí causar al públich veure substituïts en la nova obra los consabuts guerrers gohts, aragonesos ó catalans, los piratas levantins, ab grossers y enmascarats minayres, parlant son únich y esclusiu llenguatge.

Tal volta á aquesta sorpresa se deuen los cárrechs que han dirigit molts á la nova obra d'en Guimerá, y'ls matexos que axecan bandera de realisme sense conèxel, s'han espantat al trobarse davant per davant de lo qu'ells predican. Mes prescindint de tot axò, la obra tingué un èxit brillant y fou un pas més endavant donat per l'autor en son camí de gloria. Potser m'estimaría jo més firmar lo *Mar y Cel* que no pas *La Boja*, en lo concepte de resultar més igual y arrodonida; però *La Boja* no dexa d'ésser una gran tragedia ab escenas més genials, més valentas. Axò es sols opinió individual, no es crítica al us; no so amich de fer frasses; però comparo á Guimerá en *Mar y Cel* á un atleta carregat ab feixuga càrrega, avansant serè y magestuós, sense demostrar esforços; en cambi, en *La Boja* s'hi veu al mateix atleta carregat ab doble y potsers triple càrrega, que soporta mercès á esforços titànichs; però que avansa en fi y porta á terme sense trobarse rendit per la fadiga. En aquest número podrá ja judicarse de lo que acabo d'apuntar.

Abans de donar fi á la lleugera revista d'aquesta obra, dech cumplir un deber justíssim, consignant que lo paper de protagonista ha trobat una magistral interpretació en la senyora Mena. No es possible ferse càrrech, sense anarla á veure, del amor ab que la distingida actriu s'ha assimilat los trassos més sostinguts del paper de *Boja*. Un no sab què admirar més al veurela, si lo colossal de la concepció dramática del autor, ó bé la riquesa de detalls ab que'l matisa l'artista.

Lo senyor Bonaplata comparteix ab ella los aplaudiments del públich y fá ab veritat admirable las escenas en que intervé, que son las principals de la obra.

Respecte al senyor Tutau, mereix de bó, doblement, son èxit: com á director de la escena y com á intérprete de la part de *Damiá*. Los demés actors, lo senyor Oliva, lo senyor Pigrau, lo senyor Soler Maymó y'l senyor Muns, secundaren als protagonistas, y los comparsas formaren grupos dignes de ésser reproduïts en la tela.

Altra enhorabona dech donar, que ben bé se la mereix lo reputat pintor Soler y Rovirosa. Las tres decoracions de *La Boja* son de má mestra, especialment la última d'ellas.

No puch en justicia elogiar tant calurosament lo estreno de *Lo comte de Pallars*, que tingué lloch en Romea. Tampoch puch ésser excessivament rigurós ab aquesta tragedia, pera no aparèxer crudel, ja que la premsa en general ha posat ja las cosas á son lloch. Tal volta ab los anys que feya qu'estava en poder de l'Empresa perdé forsa dramática y ara resulta feble. La execució regular, sobressortint la senyoreta Sala y'ls senyors Borrás y Moragas, y una part principal del públich, que desempenyá á meravella son paper aplaudint á son ilustrat correligioniari.

Al Liceo hi há hagut un estreno d'importancia: *Otello*, de Verdi. En aquesta obra ha demostrat que la neu dels anys no li ha glassat, ni son entussiasme per la nova escola, ni sa inspiració fogosa y arrebatadora. Totas duas qualitats brillan en las escenas culminants que li ha escrit sobre'l drama de Shakespeare lo distingit músich-poeta Boito, y es precís confessar que entre lo acertat del llibretista y'l talent musical del autor de *Don Carlo* y *Aida*, resulta una òpera de má mestra. Mes, ¿es digna aquesta òpera de la anomenada de que venía precedida? Crech que nó.

Pot tenir fragments inspiradíssims, com lo final primer, lo *Credo* de Yago, l'aria del Sálzer y l'*Ave-Maria*; però entremitx s'hi notan unas vaguetats,

concepció com d'instrumentació, en certs
y unas melodías tant y tant italianas, que
venen molt lo conjunt. Per altra part, axò de
par al cornet quan canta'l tenor, vam que-
rar ta molt de temps en que no ho faríam més.

He dit tot axò ab conciencia; però repetexo que
ab tot y aquests defectes, *Otello* es una gran òpera,
que demostra en Verdi lo mateix geni de sa fecun-
da joventut.

Respecte de la execució, se n'emportá la palma'l
mestre Mascheroni, lo director estimat de nostre
públic, son ídol. No's pot tractar ab més carinyo
una partitura, de lo que ha fet en Mascheroni ab
Otello.

Lo paper de *Otello* que desempenyá la
Kupfer, alcançá lo segut á las brillants
condicions d'una gran artista y deu simpá-
tica y espressive.

Lo tenor Caradoc demostrá cada hu
demostrar cada hu
especial dels person
ja que presentaren y
inmellorables. Pocas
artista tan segur del

Las segonas parts y'ls coros y comparses molt
ben ajustats y dirigits, y la *mise en scene*, vinguda de
Italia, bastant presentable.

Y fins la quinzena vinenta.— X.

LLIBRES REBUTS

Reglamento del Montepio protector de los operarios de edificación. La Comissió organisa-
dora d'aquesta benèfica Associació filla del según Congrès
Nacional d'Arquitectes, nos ha afavorit ab dos exemplars
del Reglamento per quin deu regirse, y pe'l qual no dub-
tem en pronosticar que 's veurá prompte coronat pe'l ma-
jor èxit.

Vida de Sant Anthiogo, metge y mártir.—
Ab aquest títol, y com formant part d'una *Biblioteca cata-
lana popular*, ha publicat lo distingit bibliotecari y Mes-
tre en Gay Saber, don Marian Aguiló, un quadern de trenta
planas esmeradament imprès; en que reproduheix la *vida*
miracles d'aquell Sant, trayentho d'un llibret estampat á
lo segle setze. L'objecte de la publicació es pro-
moure més la unitat del nostre idioma, conservat
apartadas regions. Vèjas com ho explica
la posada en la quarta plana; diu com

ADVERTIMENT DEL EDITOR.—D'aquest llibret, compost
á la illa de Sardenya en lo sigle XV, s'en feu en la sego-
na mitat del següent, una edició popular de dotze planes
en quart á dues columnes, sens foliació, lloch, any ni nom
d'impressor y ab l'estampa y escuts que hi reproduhim.
Lo sol exemplar que s'en coneix pertany al Archiu de la
Curia Eclesiástica de Càller, en qual ciutat degué estam-
parse, y qual obreta havem pogut veure y copiar mercè á
la amabilitat del Canonge Archiver, doctor Lluch Canepa
y al zel de don Eduart Toda. Sa singular raresa, lo desitj
de conservar la piadosa lligenda (que no's troba inclosa
en nostres FLOS SANCTORUM), del Sant metge qui dona
nom á una de les illes, en altre temps catalana, y la por
ensempe de que se perda est testimoni inesperat que surt á
demostrar una vegada més la ferma unitat en que per tot
arreu se mantingué nostre antich llenguatge, nos han mo-
gut á reestamparla en la present edició, en obsequi dels
triats devots de semblants curiositats bibliogrífiques.

Poesies, per Claudi Omar y Barrera.—Formant un
volum molt ben imprès en l'establiment de Feliciá Horta,
de Mataró, s'han publicat las més triadas poesías del senyor
Omar, ja conegut en nostre camp literari. Se nota en to-
tas ellas una gran facilitat en la versificació que fan que's
llegescan ab molt gust. Recomanem aquesta obreta.

En todas las Parafumerias y
de Francia y del Extranje.

La VELOU

Por CH. VELOU
9, Rue de la Paix

Falta de Fuerzas
ANEMIA - CLOROSIS
EL HIERRO BRAVAIS

Ensayado por los mejores medicos del mundo, pasa inmediatamente á la economía sin causar desórdenes. Reconstituye y vuelve á dar á la sangre el color y vigor necesarios.

Cuidado con las falsificaciones y numerosas imitaciones.
Exigir la firma R. BRAVAIS, en rojo. DEPÓSITO EN LAS PRINCIPALES FARMACIAS.
Por Mayor: 40 y 42, r. St-Lazare, Paris

El mejor dentrífico
mas agradable y, sobre
todo, mas Higienico:
Agua de Philippe
empleada con la
Odontalina

PASTA DENTARIA, VERDADERO
CARMIN DE LA BOCA

PARIS
HEMELIN, 24, r. d'Enghien

APARATO COMPRESIVO de A. BESLIER

Para la CURA radical de la **HERNIA OMBILICAL** de los Niños y Adultos

Sencillo, cómodo, muy fácil de aplicar, no incomodando y suprimiendo completamente toda clase de vendajes, vendas y cintas. Compone de rodajas sobrepuetas del **Espardrapo de Muerdago de Beslier**.

MODELO PEQUEÑO.....	(N.º 1) para niños:	7 cent. 1/2.
MODELO GRANDE.....	(N.º 2) para niños:	9 cent. 1/2.
MODELO SUPERIOR.....	(N.º 3) para adultos:	12 cent.
MODELO GRANDE SUPERIOR.....	(N.º 4) para adultos:	15 cent. 1/2.
MODELO GRANDE SUPERIOR.....	(N.º 5) para adultos:	20 cent.
MODELO GRANDE EXTRA SUPERIOR.....	(N.º 6) para adultos:	22 cent.

A. BESLIER, 13, Rue de Sévigné, PARIS

LIMPIEZA SIN RIVAL
!!! LO VIEJO SE VUELVE NUEVO !!!

PASTA BROOKE
(Marca MONO)

!!! HACE EL TRABAJO DE UN DÍA EN UNA HORA !!!

Este maravilloso producto es indispensable para limpiar, fregar, frotar y pulir metales, mármol, puertas, ventanas, hules, barro, espejos, suelos, utensilios de cocina y demás objetos de toda casa, tienda, almacén ó buque. Limpia las manos grasientas ó manchadas. De venta: en todas las Droguerías.

VI DE TAULA
Cullita particular de l' hisenda "INDIANO"

⇒ **BALLESTÀ** ⇐

PREMIAT

ab Medalla de Plata, en la Exposició Aragonesa de 1885
y Medalla d'or en la de Barcelona 1888

Preu: 50 céntims ampolla

BODEGA:
Plassa del Duch de Medinaceli, 6
BARCELONA

FERNET-BRANCA
Especialidad de BRANCA HERMANOS, Milán.
Grandes recompensas en las Exposiciones Internacionales.

El Fernet-Branca es el licor más higiénico conocido. Veinticinco años de éxito en Europa, América, Oriente y Africa; recomendado por los principes de la Medicina, y extendido su uso en los hospitales.

Efectos garantidos por los certificados de las autoridades, de los médicos, etc.
Representados por los Sres. Polli y Guglielmi.—Barcelona.

Concessionaris per l' América del Sud: C. T. Hofer é C.º.—Génova.

TALLERS D'EBANISTERIA
Y DECORAT D' HABITACIONS
DE
JOAN SANCHEZ

Mobles d' art de totes épocas y estils, y
mobles económichs de fantasia y capritxo.

Montaner 133 y 135, entre'l de Mallorca y Provensa
BARCELONA

XINXETAS DE DOBLE SERVEY
MOLT CURIOSAS, MOLT BONICAS.

30 horas de bona claror ab olis dolents, y 4 dias ab olis purs.

La capsa per 100 serveys: 25 céntims.
En totes las botigas á la menuda y COMISIONISTAS.
Naveau & C.º, 22, rue Dussoubs, Paris.

FOTOGRAFIAS INTERESSANTS
Lectura en 4 lenguas, articles humorístichs sobre'fins, catàlech ilustrat 50 céntims.
E. F. H. SCHLOEFFEL, Amsterdam m. Box 509.

LIBRERIA D' A. VERDAGUER

Suscripció á tots los periòdichs catalans,
(Ilustracions, Revistas, Diaris).

Rambla del Mitj, 5.—Barcelona

SOGRA Y NORA
COMEDIA DE
JOSEPH PIN Y SOLER

Se ven en totes las librerías
Preu: 2 ptas.

SERVEYS
de la
Companyia Trasatlántica
DE BARCELONA
— DESEMBRE 1890 —

Línea de las Antillas, New-York y Veracruz:

Lo día 20, de Cádiz, á Puerto-Rico, Habana y Veracruz, lo vapor **CIUDAD DE CADIZ**.

No s'admet carga la vigilia de la sortida.

Lo día 20, de Santander, á Coruña, Puerto-Rico, Habana y Veracruz, lo vapor **CIUDAD DE SANTANDER**.

Lo día 30, de Cádiz, á las Palmas, Puerto-Rico, Habana y Veracruz, lo vapor **ALFONSO XII**.

Línea de Colón: Lo día 12, de Vigo, á Puerto-Rico, Habana, Santiago de Cuba, La Guayra, Puerto-Cabello, Sabanilla, Cartagena y Colón, lo vapor **SAN FRANCISCO**.

Aquest vapor sortira de Barcelona'l 6.

No s'admet carga la vigilia de la sortida.

Línea de Filipinas: Lo día 12 de Barcelona, á Port-Said, Aden, Colombo, Singapoor y Manila, lo vapor **ISLA DE PANAY**.

No s'admet carga la vigilia de la sortida.

Línea de Buenos Aires: Lo día 1 de Janer, de Cádiz, á Sta. Cruz de Tenerife, Montevideo y Buenos Aires, lo vapor **ANTONIO LOPEZ**.

Aquest vapor sortira de Barcelona'l 27.

No s'admet carga la vigilia de la sortida.

Serveys d' Africa.—Línea del Marroch: Lo día 18, de Barcelona, á Málaga, Ceuta, Cádiz, Tànger, Larache, Rabat, Casablanca, Mazagán y Mogador, lo vapor **RABAT**.

Servey de Tànger: De Cádiz á Tànger los diumenges, dimecres y divendres, y de Tànger á Cádiz, los dilluns, dijous y dissaptes, lo vapor **TANGER**.

Per més informes, á Barcelona, los Srs. Ripol y Comp.ª, plassa de Palacio, cantonada al carrer de la Marquesa.

PIESSE & LUBIN
Fabricantes de Perfumeria
de todas cuantas flores exhalan fragancia

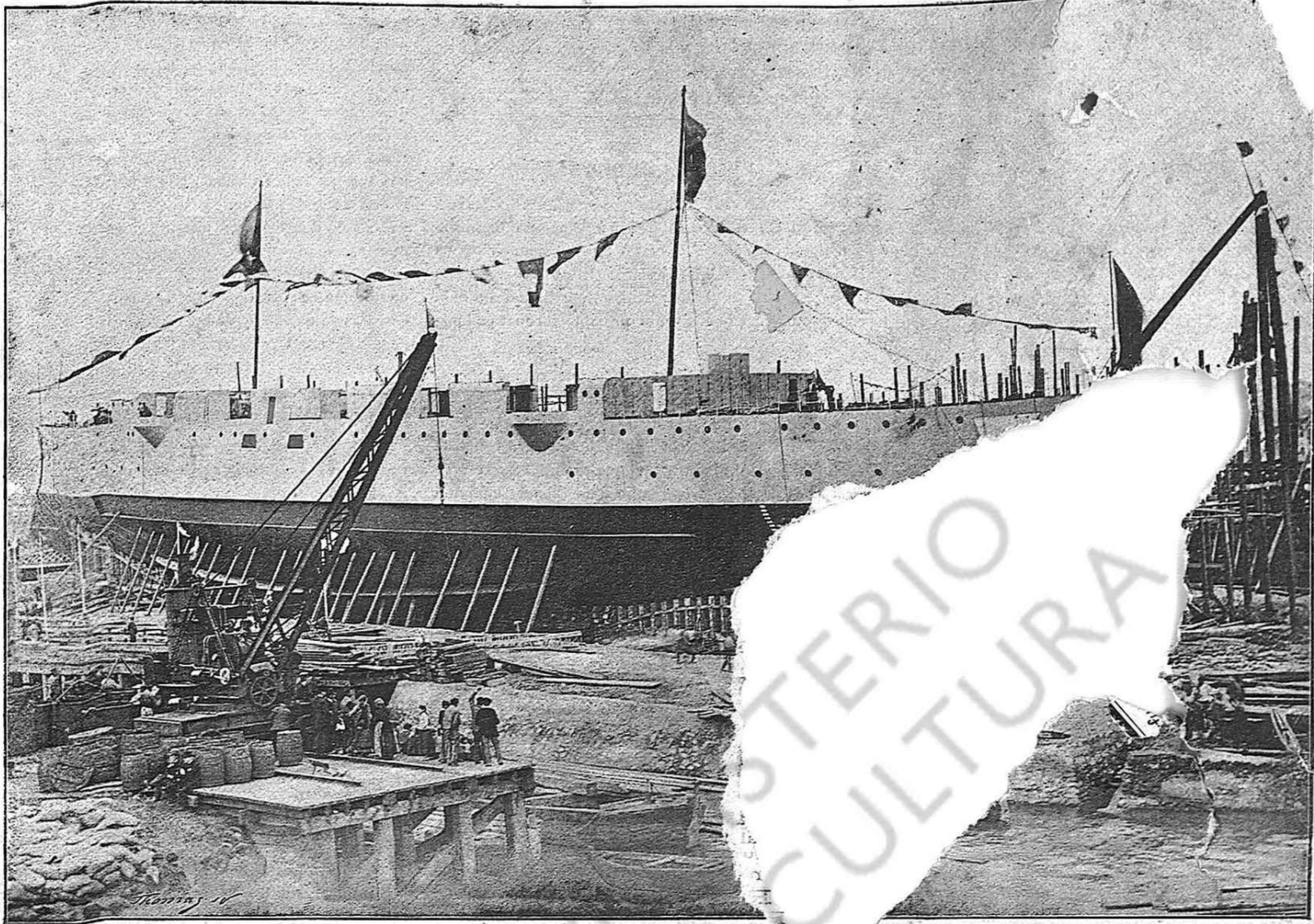
AROMAS DULCES
OPOPONAX LOXOTIS
FRANGIPANNI PSIDIUM
Y MIL OTRAS

Se vende en todas partes por los Perfumistas y Drogueros
2 New Bond Street Londres

Guardes contra imitaciones!
El legitimo está firmado
Piesse & Lubin
FABR. MARQUE-MUSEE DE BEIR.

VERDADEROS GRANOS DE SALUD DEL D.º FRANCK
Aperitivos, Estomacales, Purgantes
Depurativos
Contra la Falta de Apetito el Estreñimiento, la Jaqueca los Vahidos, Congestiones, etc.
Dosis ordinaria: 1 á 3 granos
Noticia en cada caja
Exigir los Verdaderos en CAJAS AZULES con rótulo de 4 colores y el Sello azul de la Unión de los FABRICANTES.
Paris, Farmacia Leroy y principales

FOTOGRAFAT Y FOTOTIPIA **J. Thomas & C.ª** Lauria 144
TELÉFONO 156

LO CREUER «INFANTA MARIA TERESA», CONSTRUÏT PER LOS SENYORS PALMERS, SHIPBILDIN & YRON.

ASMA Y CATARRO

Curados por los **CIGARRILLOS ESPIC**, 2 fr. la Cajita.
Opresiones, Tos, Constipados, Reumas, Neuralgias
Venta por Mayor: PARIS, J. ESPIC, rue Saint-Lazare, 20.
Escribir esta firma sobre cada cigarrillo.
Depósito en todas las Droguerías y Farmacias de España.

SALICILATS DE BISMUT Y CERI
DE Vivas Pérez

Recomanats per la Real Academia de Medicina.
Receptats per verdaderas eminencias d'Espanya y Ultramar.

Adoptats per Real Ordre per lo Ministeri de Marina, previ informe de la Junta Superior facultativa de Sanitat, **PERQUE CURAN INMEDIATAMENT, COM CAP ALTRE REMEY** empleat fins al dia, tota mena de vomits y diarreas: dels tísichs, dels vells, dels noys, colera, tífus, dissenterias, vomits de las criaturas y de las embarassadas, catarros y úlceras del estómach, piroxis ab erupes fetis. Cap remey ha alcançat dels metges y del públich tant favor per sos bons resultats com nostres

SALICILATS DE BISMUT Y CERI, que's venen en totas las farmacias d'Espanya, Ultramar y America del Sur.

Cuydado ab las falsificacions ó imitaciones, perquè ls altres no daran lo mateix resultat. Exigiu la firma y marca de garantia.

J. J. Vivas Pérez

PREUS: En tota Espanya, la capsa gran, 3'50 ptas.; petita, 2 ptas.
Dipòsit general: Almeria, FARMACIA VIVAS PEREZ

desde hont se remet en a totas parts, enviant 75 céntims més per certificat.
AL EN GROS: Madrid: M. Garcia, Sociedad Ibero-Universal y J. Hernandez. — Barcelona: Societat Farmaceutica, Fills de J. Vidal y Ribas y Alomar y Uriach. — Habana: Lobé y Torralbas, farmacia y drogueria de José Sarrá. — Manila: D. Pablo Schuster. — Buenos Aires y Montevideo: en totas las principals farmacias.

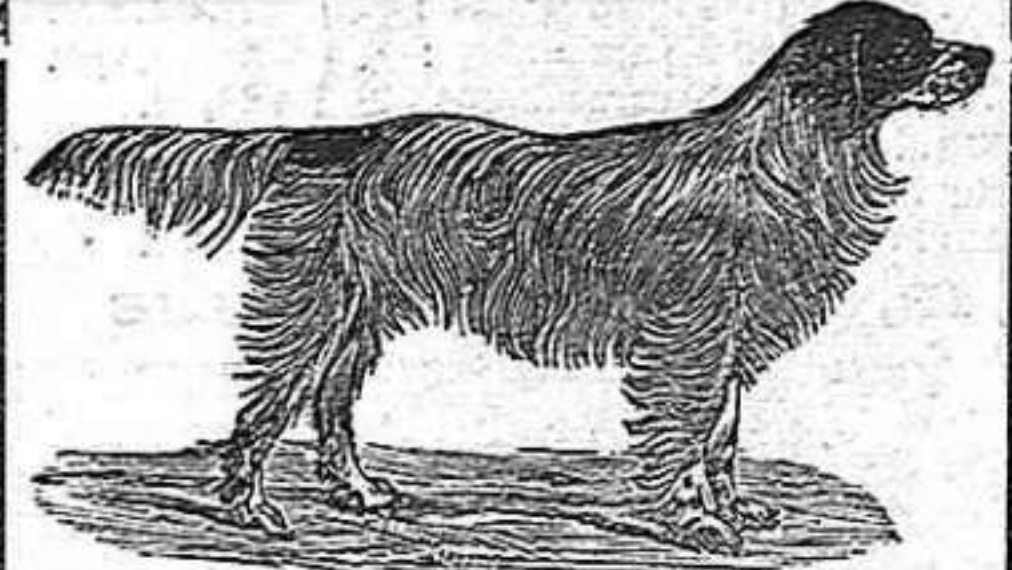
ACEITE de HOGG

de **HIGADO FRESCO** de **BAGALAO**, NATURAL y MEDICINAL

El mejor que existe puesto que ha obtenido la mas alta Recompensa en la EXPOSICION UNIVERSAL DE PARIS DE 1889
Recetado desde 40 AÑOS en Francia, en Inglaterra, en España, en Portugal, en el Brazil y en todas las Republicas Hispano-Americanas, por los primeros médicos del mundo entero, contra las **Enfermedades del Pecho, Tos, Personas débiles, los Niños raquíticos, Humores, Erupciones del cutis, etc.**
Es mucho mas activo que las Emulsiones que contienen mitad de agua, y que los aceites blancos de Noruega, cuya epuracion les hace perder una gran parte de sus propiedades curativas.
Se vende solamente en frascos TRIANGULARES. — Exijase sobre la etiqueta el SELLO AZUL del Estado Francés
Solo Propietario: **HOGG**, 2, rue Castiglione, PARIS, y en todas las Farmacias.

Arthur Seyfarth, Koestritz Alemania.

Recompensas, Primeros premios, Diplomas, Medallas de Exposiciones de Estados y Sociedades.
El más importante ESTABLECIMIENTO de CRIA de los **PERROS DE RAZA**
para perros modernos de Lujo, Matamos, le Salón, de Caza y Sport
PERROS DE RAZA Especialidades: Perros gigantes de montaña, de Terranova, de Mastiff, Dogos colosos de Alemania, Bulldogs, Mastines, Terriers Barbets, de aguas, Mopses, Ratoneros, Gozqueillos, de Damas, de Caza, de Ganado, Galgos, Zarceros, etc., etc.

Excelentes referencias. — Casa recomendada por las personas más autorizadas en Kynologia; más de 10.000 cartas de agradecimiento. — Envío del Catálogo gratis y franco. — Album ilustrado, 50 Pfennige.
50 Razas distinguidas. — Exportaciones a todas las partes del mundo. — 50 Razas distinguidas.

JAQUECAS-NEURALGIAS
La Paulinia Fournier a la dosis de un paquete ó de dos sellos, cura instantáneamente la jaqueca ó neuralgia la más violenta.
VINO-OSSIAN-HENRY. — SIMPLE Ó FERRUGINOSO
El más eficaz reparador. — El mejor de los Ferruginosos.
INSTITUTO DE FRANCIA: PREMIO MONTYON
EN ESPAÑA EN TODAS LAS FARMACIAS

SORTIRA 'L MES ENTRANT
LO PRIMER VOLUM DE

La Febre d'Or.

Novela de costums, per **NARCÍS OLLER**
Preu: 3 ptas.
S'admeten encàrrecs en aquesta Administració.